

Upoznavanje filmske glazbe u odgojno-obrazovnom procesu na primjeru originalnog soundtracka filma Gladijator

Šarec, Mihaela

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Academy of Music / Sveučilište u Zagrebu, Muzička akademija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:116:587697>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-05-10**

Repository / Repozitorij:

[Academy of Music University of Zagreb Digital Repository - DRMA](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
MUZIČKA AKADEMIJA
VIII. ODSJEK ZA GLAZBENU PEDAGOGIJU

MIHAELA ŠAREC

UPOZNAVANJE FILMSKE GLAZBE U
ODGOJNO-OBRAZOVNOM PROCESU NA
PRIMJERU ORIGINALNOG *SOUNDTRACKA*
FILMA *GLADIJATOR*

DIPLOMSKI RAD

ZAGREB, 2022.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
MUZIČKA AKADEMIJA
VIII. ODSJEK ZA GLAZBENU PEDAGOGIJU

UPOZNAVANJE FILMSKE GLAZBE U
ODGOJNO-OBRAZOVNOM PROCESU NA
PRIMJERU ORIGINALNOG *SOUNDTRACKA*
FILMA *GLADIJATOR*

DIPLOMSKI RAD

Mentor: doc. art. Danijel Legin

Studentica: Mihaela Šarec

Ak. god. 2021./2022.

ZAGREB, 2022.

DIPLOMSKI RAD ODOBRIO MENTOR

doc. art. Danijel Legin

Potpis

U Zagrebu,

Diplomski rad obranjen _____ s ocjenom _____ .

POVJERENSTVO:

1. _____
2. _____
3. _____

OPASKA:

PAPIRNATA KOPIJA RADA DOSTAVLJENA JE ZA POHRANU
KNJIŽNICI MUZIČKE AKADEMIJE SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

SAŽETAK

Ovaj diplomski rad bavi se filmskom glazbom i njenom prisutnošću u nastavi Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti, te u formalnom glazbenom obrazovanju u Hrvatskoj koje je proučeno u propisanim nastavnim planovima i programima. Na temelju toga izdvojen je i detaljnije analiziran izvorni primjer filmske glazbe iz filma *Gladijator*. Uz album analizirana je i filmska radnja koja se potom povezuje s glazbom. U radu su navedene karakteristike *Gladijatora*, a završni dio iznosi mogućnosti primjene *soundtracka* u odgojno-obrazovnom procesu.

Ključne riječi: filmska glazba, filmska glazba u nastavi Glazbene kulture, filmska glazba u nastavi Glazbene umjetnosti, filmska glazba u odgojno-obrazovnom procesu, *Gladijator*, glazbeno obrazovanje, Hans Zimmer, *soundtrack*.

SUMMARY

This graduate thesis deals with film music and its presence in the teaching of music-related school subjects, as well as in the formal music education in Croatia which was observed in the prescribed curricula. Based on this, the original example of film music from the film *Gladiator* was isolated and further analysed. Along with the soundtrack, the plot of the film was also analysed and interrelated with the music. The characteristics of the *Gladiator* are listed in the paper, and the final remarks present the possibilities of using soundtracks in the educational process.

Keywords: film music, film music in the teaching of Music, film music in the educational process, *Gladiator*, Hans Zimmer, musical education, soundtrack.

SADRŽAJ:

1. UVOD	7
2. FILMSKA GLAZBA U ODGOJNO-OBRAZOVNOJ VERTIKALI U HRVATSKOJ.....	8
2.1. Filmska glazba u nastavi Glazbene kulture.....	9
2.2. Filmska glazba u nastavi Glazbene umjetnosti	11
2.3. Filmska glazba u glazbenim školama	13
3. POJEDINOSTI I KARAKTERISTIKE <i>SOUNDTRACKA</i> I FILMA <i>GLADIJATOR</i>	15
3.1. Glumci, produkcija i pojedinosti filma <i>Gladijator</i>	15
3.2. Popis skladbi.....	16
3.3. Izvođački sastav	17
3.4. Biografije skladatelja.....	20
3.5. Skladateljski stil	21
4. POVEZNICE RADNJE I GLAZBE U FILMU <i>GLADIJATOR</i>	24
4.1. Filmska radnja.....	24
4.2. <i>Progeny</i> (Potomstvo).....	25
4.3. <i>The Wheat</i> (Žito).....	26
4.4. <i>The Battle</i> (Bitka).....	26
4.5. <i>Earth</i> (Zemlja)	28
4.6. <i>Sorrow</i> (Žalost)	29
4.7. <i>To Zucchabar</i> (U Zucchabar)	29
4.8. <i>Patricide</i> (Ubojstvo oca)	30
4.9. <i>The Emperor Is Dead</i> (Car je mrtav).....	30
4.10. <i>The Might Of Rome</i> (Rimska moć)	31
4.11. <i>Strength And Honor</i> (Snaga i čast).....	31
4.12. <i>Reunion</i> (Okupljanje).....	32
4.13. <i>Slaves To Rome</i> (Robovi putuju prema Rimu)	32
4.14. <i>Barbarian Horde</i> (Barbarska horda).....	33
4.15. <i>Am I Not Merciful?</i> (Nisam li milosrdan?)	35
4.16. <i>Elysium</i> (Raj).....	36
4.17. <i>Honor Him</i> (U njegovu čast)	36
4.18. <i>Now We Are Free</i> (Sada smo slobodni)	37
5. PRIMJENA <i>SOUNDTRACKA</i> U NASTAVNOJ PRAKSI	39
5.1. Primjena u glazbenim školama	39
5.2. Primjena u općeobrazovnim školama	41
6. ZAKLJUČAK.....	44
7. BIBLIOGRAFIJA	45

8. PRILOZI	48
Prilog 1: Klavirska verzija skladbe „Now We Are Free“	48
Prilog 2: Basovska dionica klavirske verzije skladbe „Now We Are Free“	54

POPIS SLIKA

Slika 1: Duduk, <https://zvuk-m.com/en/muzykalnye-instrumenty-narodov-kavkaza-duduk-dusha-armyanskogo-naroda.html> (Pristup: 23. 6. 2022.)

Slika 2: Yangqin, <https://www.uscyys.org/yangqin.html> (Pristup: 28. 6. 2022.)

Slika 3: Gemshorn, <http://www.baltimorerecorders.org/seminstpics/gemshorn1j.jpg> (Pristup: 19. 7. 2022.)

Slika 4: Ritam iz skladbe „Slaves To Rome“

Slika 5: Paralelni sekstakordi iz skladbe „Barbarian Horde“

Slika 6: Melodijska linija iz refrena skladbe „Now We Are Free“

Slika 7: Tekst skladbe „Now We Are Free“, https://sfy.ru/transcript/gladiator_ts (Pristup: 16. 8. 2022.)

Slika 8: Prvi dio melodijske linije iz skladbe „Earth“

Slika 9: Drugi dio melodijske linije iz skladbe „Earth“

Slika 10: Glavna melodijska linija iz skladbe „Earth“

Slika 11: Melodijska linija zadnjeg dijela skladbe „Earth“

Slika 12: Ritamski obrazac za stvaranje *soundscapea*

1. UVOD

Uz nastanak i razvoj prošlostoljetnih izuma radija, televizije i ostalih medija nastaje i filmska umjetnost. Spajanjem glazbe i filma nastaje posebna glazbena vrsta – filmska glazba čija uloga je praćenje projekcije filma. S obzirom na to da film prati sve dobne skupine (od animiranog preko romantičnih komedija do akcijskih, povijesnih i dokumentarnih) i vrlo je popularna vrsta medija, filmska glazba je ipak nedovoljno istraženo područje. S obzirom da sam velika ljubiteljica filmova te sam od rođenja učena kako se glazbeno izražavati ova tema me posebno zainteresirala.

Razvoj tehnologije omogućuje brz pristup svakoj glazbenoj vrsti koju pojedinac poželi slušati. Prema tome, glazba je učenicima lako dostupna i s njome se susreću u različitim kontekstima što uzrokuje formuliranje pojedinačnog ukusa. Iznimno je važno da učenici što ranije razviju pozitivan stav o različitim kulturama, žanrovima i vrstama glazbe te da odbace stereotipne načine razmišljanja i ponašanja. Naime, od glazbenih pedagoga se očekuje da razviju kompetencije za učenikovo kritičko razmišljanje i estetsko vrednovanje glazbe u čemu ih nastavni planovi i programi djelomično ograničavaju. O tome će više biti riječi u prvom dijelu rada. Uz to definirat će se filmska glazba, njena zastupljenost u nastavi Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti te u nastavi u glazbenim školama, odnosno diskutirat će se o tome na koji je način predloženo uvođenje i predstavljanje filmske glazbe prema propisanim nastavnim planovima i programima u Republici Hrvatskoj.

U trećem poglavlju rada bit će sažete posebnosti filma *Gladijator* te njegova glumačka postava. Uslijedit će informacije o skladatelju, albumu i izvođačima *soundtrack*¹. U središnjem dijelu rada bit će opisan kronološki tijek filmske radnje, a potom raspodjela glazbe iz filma na pojedinačne skladbe koje će se analizirati i povezati sa scenom i radnjom filma. Naposljetku će biti opisani neki načini primjene filmske glazbe u odgojno-obrazovnom procesu u općeobrazovnim i glazbenim školama, a koji mogu biti vrlo zanimljivi pojedinim dobnim skupinama.

¹ *Soundtrack* je glazbeni album s odabranim skladbama iz filma.

2. FILMSKA GLAZBA U ODGOJNO-OBRAZOVNOJ VERTIKALI U HRVATSKOJ

Glazba u filmu poprima različite funkcije. Prema Hrvatskoj enciklopediji ona izražava psihološka stanja likova, opisuje odnose među likovima, najavljuje buduće događaje, određuje mjesto i vrijeme radnje, upućuje na vrstu filma.² U ranom 20. stoljeću izvodila se uživo uz projekciju nijemog filma, a sada je učestalije glazbu za filmove snimati u studiju. Mikić (2001) tvrdi da se film često uspoređuje s glazbom iz razloga što se odvija u vremenu kao i glazba.³ S razvojem tehnologije različita glazba postala je lako dostupna, a uz formalno glazbeno obrazovanje pojavila su se brojna neformalna i informalna obrazovanja.

Dosadašnja istraživanja pokazala su da glazba pozitivno utječe na psihomotorni, kognitivni, emocionalni i socijalni razvoj u ranoj dječjoj dobi. To se nastavlja razvijati kroz glazbeno obrazovanje koje se provodi u zakonskim okvirima u obliku kurikuluma. „U povijesti pedagogije pojam kurikuluma vrlo dugo se svodio samo na nastavni plan i program. Suvremeni pojam kurikuluma, u pedagoškom kontekstu, znači strategiju reforme škole, a obuhvaća ove komponente i njihov slijed:

- a) analizu društvene situacije i utvrđivanje društvenih potreba u odgoju i obrazovanju;
- b) programiranje odgoja i obrazovanja na temelju utvrđenih društvenih potreba;
- c) planiranje i pripremanje odgoja i obrazovanja u primjerenom školskom sustavu (materijalnom i personalnom);
- d) realizaciju odgoja i obrazovanja prema planu;
- e) vrednovanje sveukupnoga kurikularnoga ciklusa, tako da se u novi ciklus unesu izmjene, dopune i inovacije.”⁴

U nastavku rada prije svega bit će riječi o formalnom glazbenom obrazovanju u općeobrazovnim i glazbenim školama.

² <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=19605> (Pristup: 18. 8. 2022.)

³ Mikić, K. (2001). *Film u nastavi medijske kulture*. Zagreb: Educa. Pristup: 31. 8. 2022.

⁴ <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=13000> Pristup: 19. 8. 2022.

2.1. Filmska glazba u nastavi Glazbene kulture

Poticanje i razvoj samostalnosti, samopouzdanja, odgovornosti i kreativnosti učenika jedan je od odgojno-obrazovnih ciljeva Nacionalnog Okvirnog Kurikuluma (u daljnjem tekstu NOK) iz 2011. godine.⁵ Da bi postigli taj društveni cilj glazbeni pedagozi imaju veliku ulogu i misiju u području umjetnosti kako bi doprinijeli tom napretku. Glazbeno izražavanje temelji se na kreativnosti i kritičkom razmišljanju, a to su nužni procesi za ljudski život. Da bi učenici mogli razvijati kritičko razmišljanje i stavove treba im ponuditi raznolik i velik izbor žanrova i vrsta glazbe.

“Fung, Lee i Chung (1999/2000) istraživali su utjecaj dobi, spola i glazbenog stila na preferencije učenika osnovnih i srednjih škola iz Hong Konga. Rezultati pokazuju da mlađi učenici bolje prihvaćaju različite i nepoznate glazbene stilove te da pokazuju generalno veće preferencije svih stilova u odnosu na starije učenike.”⁶

Nastava Glazbene kulture, prema Hrvatskom Nacionalnom Obrazovnom Standardu (u daljnjem tekstu HNOS) iz 2006. godine, počinje u četvrtom razredu osnovne škole kada ju već predaje učitelj predmetne nastave, dok u prva tri razreda Glazbenu kulturu predaju učitelji razredne nastave. Sukladno HNOS-u, nastava glazbe se odvija kroz otvoreni model koji „daje slobodu učitelju da uz obvezatne sadržaje sam uobličuje dobar dio nastave uzimajući u obzir i želje i mogućnosti učenika. Obvezni dio nastavnoga sadržaja mora biti slušanje i upoznavanje svih pojavnih oblika glazbe: od tzv. umjetničke glazbe, preko narodne (domaće i strane), do *jazza* i popularnih žanrova svih vrsta. Učitelj je slobodan u izboru načina aktivnog muziciranja – po načelu ostvarivosti i mogućnostima glazbeno relevantnoga opsega. I popise pjesama u nastavnom području pjevanja treba shvaćati kao preporuku, učitelja obvezuje samo naznačena količina pjesama. Učitelj je slobodan u konkretnom odabiru primjera za određenu nastavnu jedinicu i u područjima, cjelinama i temama u kojima se nastavni rad temelji na slušanju glazbe.“ (MZOŠ, 2006). Iz spomenutog je vidljivo da pojam filmske glazbe nije uvršten u obavezni dio nastavnog sadržaja, ali se može svrstati u popularne žanrove ako pojam popularno shvatimo kao njegovo najšire značenje. Budojević (2019) je detaljnije proučavala udžbenike iz Glazbene kulture za niže

⁵ http://mzos.hr/datoteke/Nacionalni_okvirni_kurikulum.pdf Pristup: 31. 8. 2022.

⁶ Dobrota S., Reić Ercegovac I. (2016). *Zašto volimo ono što slušamo: Glazbeno-pedagoški i psihologijski aspekti glazbenih preferencija*. Split: Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu. Pristup: 31. 8. 2022.

razrede osnovne škole te dolazi do zaključka da “filmsku glazbu u Glazbenoj kulturi možemo naći, ali samo u nekim fragmentima. Ona je zasigurno nedovoljno zastupljena u nastavi Glazbene kulture, ali i u nastavi medijske kulture koja se odvija u sklopu nastave Hrvatskog jezika.”⁷ HNOS ističe da svaki nastavnik može osmisliti tijekom jednog dijela nastave prema vlastitom nahođenju uzimajući u obzir želje učenika, a istraživanja su dokazala kako djeca i roditelji najviše slušaju *soundtrack*e popularnih filmova, odnosno glazbu iz animiranih filmova i *rock* glazbu.⁸ Otvorenost prema odabiru nastavnih tema koje nisu obavezne omogućuje nastavnicima da produbljuju učenikovo znanje o glazbi koju oni preferiraju. Ovdje se pruža prilika da se spoji nešto što učenici vole s nečim poučnim i zanimljivim. Filmska glazba u nastavi Glazbene kulture, prema HNOS-u, može se obrađivati u neobaveznom dijelu nastave koji ovisi o glazbenim preferencijama nastavnika i grupe učenika koji se uvelike razlikuju od osobe do osobe.

Tek trinaest godina nakon objavljivanja Nastavnog plana i programa prema HNOS-u i osam godina nakon objavljivanja NOK-a za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje, 2019. godine Ministarstvo znanosti i obrazovanja (u daljnjem tekstu MZO) predstavlja *Odluku o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Glazbene kulture za osnovne škole i Glazbene umjetnosti za gimnazije u Republici Hrvatskoj*. Spomenuti kurikulum određuje današnju nastavu Glazbene kulture te više puta navodi pojam „filmska glazba“. Novi kurikulum nalaže da se uz klasičnu, tradicijsku, popularnu i *jazz*-glazbu može uključiti i filmska glazba i to već u prvom razredu osnovne škole.⁹ Dijete od šest ili sedam godina dovoljno je upoznato s pojmom (animirani) “film” da bi njime povezivalo filmsku glazbu te da bi shvatilo njenu funkciju. Prikladan način uvođenja učenika u glazbeni svijet je početi od nečeg poznatog i zabavnog kao npr. skladba iz njemu najdražeg animiranog filma. Od prvog do osmog razreda osnovne škole u sadržaj su svrstane “cjelovite skladbe, stavci ili ulomci klasične, tradicijske, popularne, *jazz* i filmske glazbe” (MZO, 2019). Uočljivo je da je filmska glazba ravnopravna s ostalim vrstama i jednako je važna za podučavanje, ali mora biti primjerena dobi i sposobnostima učenika.

⁷ Budojević, A. (2019). *Filmska glazba u nastavi Glazbene kulture*, diplomski rad, Učiteljski fakultet, Zagreb. Pristup: 31. 8. 2022.

⁸ Roulston, K. (2006). Qualitative investigation of young children's music preferences. *International Journal of Education & the Arts*, 7 (9). Pristup: 31. 8. 2022.

⁹ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_151.html Pristup: 31. 8. 2022.

“Općenito filmska glazba u nastavi Glazbene kulture nije dovoljno zastupljena i smatram da bi više pažnje trebali pridavati takvoj vrsti kulture. Djeci možemo približiti pojam glazbe kroz film pogotovo putem *soundtrackova* i poznatih pjesmica koje njima lako ostaju „u uhu“. Ipak, ne možemo puno toga mijenjati upravo zbog nastavnog plana i programa kojim su skladbe i pjesme pripisane.”¹⁰

Uz novi kurikulum pojavljuje se i eksperimentalni program Ministarstva znanosti i obrazovanja pod nazivom “Škola za život” u kojemu sudjeluje 48 osnovnih i 26 srednjih škola u Hrvatskoj. Program se ne primjenjuje u svim razredima osnovnih škola, već od prvog do petog razreda i u sedmom razredu samo za određene predmete (biologija, kemija i fizika), a u srednjim školama se primjenjuje u prvom razredu gimnazije u svim predmetima te u prvom razredu četverogodišnjih strukovnih škola u općeobrazovnim predmetima. U programu za nastavni predmet Glazbena kultura za osnovne škole, nalaze se ishodi, sadržaji i razine usvojenosti gdje uočavamo da je filmska glazba uključena u svakom razredu, od prvog razreda do osmog razreda osnovne škole. Na kraju programa, u drugom prilogu se pojavljuje “Preporučeni (neobvezni) popis pjesama, brojalica i glazbenih djela” u kojem se nalazi mnogo primjera filmske glazbe iz animiranih i igranih filmova: *Truman Sleeps* iz „The Truman Show“; Suita iz animiranog filma „Mulan“; uvodna tema iz *Vertigo*; *Adiemus* iz filma “Avatar”; uvodna tema iz filma “Breza”; *Be Our Guest* iz “Beauty and the Beast”; uvodna tema iz filma „For a Few Dollars More“; uvodna tema iz “Sokol ga nije volio”; tema *Le Grand Bleu*; “Lord of the Rings”, *The Shire*; tema iz filma “Gladiator”; tema iz filma “Interstellar”; *soundtrack* Boba Dylana za film “Pat Garrett and Billy the Kid” i mnogi drugi primjeri.¹¹

2.2. Filmska glazba u nastavi Glazbene umjetnosti

Da bi svaki učenik postao kompetentan korisnik glazbene kulture potrebno je razviti njegovo estetsko iskustvo kroz upoznavanje i vrednovanje umjetničkih djela. Učenici će najviše putem aktivnog slušanja, koje uključuje doživljaj i spoznaju, upoznati svoju i mnoge druge kulture, žanrove, vrste i stilove, razmišljat će o važnosti i vrijednosti tradicijskog naslijeđa te se tako kulturno-estetski razvijati. NOK u umjetničko odgojno-

¹⁰ Budojević, A. (2019). *Filmska glazba u nastavi Glazbene kulture*, diplomski rad, Učiteljski fakultet, Zagreb. Pristup: 31. 8. 2022.

¹¹ https://skolazazivot.hr/wp-content/uploads/2020/06/GKGU_kurikulum.pdf Pristup: 31. 8. 2022.

obrazovno područje svrstava Vizualne umjetnosti i dizajn, Filmsku i medijsku kulturu i umjetnost, Dramsku kulturu i umjetnost te Umjetnost pokreta i plesa, a uz njih i Glazbenu kulturu i umjetnost. U potpoglavlju "Očekivana učenička postignuća" i polju "Glazbena kultura i umjetnost" očekuje se od učenika da razlikuju i prihvaćaju osobne doživljaje "različitih vrsta glazbe" gdje nije spomenuto koju vrstu glazbe bi učenici trebali uočiti. U NOK-u se pojam "različite vrste glazbe" razdvaja samo jednom, u drugom ciklusu (peti i šesti razred osnovne škole) na tradicijsku, popularnu i klasičnu glazbu, bez filmske vrste glazbe koja ovdje pripada popularnoj vrsti glazbe.¹²

Kurikulum za nastavni predmet Glazbene kulture za osnovne škole i Glazbene umjetnosti za gimnazije (MZO) iz 2019. godine, uz obradu ostalih glazbenih vrsta, uključuje i obradu filmske glazbe.¹³ Dobrota i Reić Ercegovac (2016) zaključuju da "opadanje popularnosti nastave glazbe u srednjoj školi autori objašnjavanju činjenicom da postoji kulturna disonanca između sadržaja nastave glazbe u srednjoj školi i glazbe koju tinejdžeri slušaju izvan škole. I, konačno, još jedno objašnjenje temelji se na ideji da je nedostatak motivacije za učenje glazbe u srednjoj školi rezultat slabe i nedovoljne osposobljenosti glazbenih pedagoga. Naime, većina glazbenih pedagoga školovana je u okvirima zapadnoeuropske klasične glazbene tradicije i uglavnom je nesklona prilagođavanju i moderniziranju svojih nastavnih programa."¹⁴ Vjeruje se da je učenik do svoje 16. godine upoznat s dovoljno filmova, te prema tome nastavnici Glazbene umjetnosti u srednjoj školi mogu maštovito i učinkovito povezati filmsku glazbu.

Eksperimentalni program "Škola za život" primijenjuje se u određenim srednjim školama u prvom razredu gimnazije u svim predmetima te u prvom razredu četverogodišnjih strukovnih škola u općeobrazovnim predmetima. Program nastavnog predmeta Glazbena umjetnost za srednje škole nalaže primjenu filmske glazbe u nastavi. "Potrebno je uzeti u obzir da se učenici susreću s glazbom i upoznaju je u različitim formalnim, neformalnim i informalnim kontekstima, a to su:

- učionica, odnosno odgovarajuće opremljen kabinet za učenje i poučavanje glazbe;

¹² http://mzos.hr/datoteke/Nacionalni_okvirni_kurikulum.pdf Pristup: 31. 8. 2022.

¹³ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_151.html Pristup: 31. 8. 2022.

¹⁴ Dobrota S., Reić Ercegovac I. (2016). *Zašto volimo ono što slušamo: Glazbeno-pedagoški i psihologijski aspekti glazbenih preferencija*. Split: Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu. Pristup: 31. 8. 2022.

- škola kao poticajan prostor za realizaciju glazbenih i ostalih umjetničkih aktivnosti;
- izvanučioničko okruženje koje je prilika za neposredan i autentičan susret s glazbom (kazališta, koncertne dvorane, operne kuće, ali i različite situacije iz svakodnevnog života);
- virtualno okruženje (mediji/internet), pri čemu je učenike potrebno odgojiti za kritički i selektivan pristup glazbenoj ponudi.”¹⁵

Dobrota i Reić Ercegovac (2016) tvrde da će se odabirom primjera koje učenici preferiraju “potaknuti njihova motivacija, ljubav prema glazbi i proširivanje njihovoga glazbenog ukusa.”¹⁶ Na kraju programa nalaze se raznoliki primjeri iz filmske glazbe namijenjeni srednjoškolcima: uvodna tema iz filma “Djevojka i hrast” skladatelja Branimira Sakača, kao primjer glazbe dvadesetog stoljeća; zatim završna tema Vangelisa iz filma “Blade Runner” koja pripada elektroničkoj glazbi; potom *Zorba’s dance* iz filma “Zorba the Greek” Mikisa Theodorakisa, koji odgovara primjeru glazbe svijeta, pa i *crossover* klasične i filmske glazbe - skladba *Luminous* Maxa Richtera te mnogi drugi.¹⁷

2.3. Filmska glazba u glazbenim školama

Godine 2006. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (u daljnjem tekstu MZOŠ) stvara “Nastavni plan i program za osnovne glazbene i osnovne plesne škole”, a u to se ubrajaju Nastavni plan i program za osnovnu glazbenu školu, funkcionalnu muzičku pedagogiju (FMP), osnovnu školu klasičnog baleta, osnovnu školu suvremenog plesa i osnovnu školu suvremenog plesa Ane Maletić.¹⁸ Dvije godine kasnije (2008.), MZOŠ također donosi “Nastavni plan i program za srednje glazbene i plesne škole”.¹⁹ Glazbeni odgojno-obrazovni sustav posjeduje cilj – proizvoditi društvenu nadgradnju stvaranjem profesionalnih glazbenika različitih profila i zanimanja (MZOŠ, 2008).

¹⁵ <https://skolazazivot.hr/> Pristup: 31. 8. 2022.

¹⁶ Dobrota S., Reić Ercegovac I. (2016). *Zašto volimo ono što slušamo: Glazbeno-pedagoški i psihologijski aspekti glazbenih preferencija*. Split: Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu. Pristup: 31. 8. 2022.

¹⁷ https://skolazazivot.hr/wp-content/uploads/2020/06/GKGU_kurikulum.pdf Pristup: 31. 8. 2022.

¹⁸ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2006_09_102_2320.html Pristup: 31. 8. 2022.

¹⁹ https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Obrazovanje/SrednjeObrazovanje/Nastavniplanovi-Umjetnicke/1_nastavni_plan_i_program_za_srednje_glazbene_i_plesne_skole.pdf Pristup: 31. 8. 2022.

Matoš (2018) ovdje uočava jedan od mnogo problema u aktualnoj glazbeno-pedagoškoj teoriji i praksi u Hrvatskoj: „Postojeći planovi i programi za glazbene škole ukazuju na izrazitu zatvorenost kurikuluma i orijentiraju se isključivo na izobrazbu profesionalnih glazbenika kao „proizvoda“ (kurikulumski pristup usmjeren društveno-profesionalnoj učinkovitosti)“.²⁰ Obrada filmske glazbe nije uvrštena u plan i program glazbene osnovnoškolske i srednjoškolske razine, osim ako ponovo filmsku glazbu svrstamo pod popularnu, njeno središte je prije svega na klasičnoj glazbi. Npr., cilj nastave Harmonije u srednjoj glazbenoj školi je “obrazovanje, proučavanje i usvajanje homofonog načina skladateljskog promišljanja - stvaranje u razdoblju baroka, klasike i romantike, od šesnaestog do kraja devetnaestog stoljeća” (MZOŠ i HDGPP, 2008, 195). Jedino u nastavnom planu i programu za predmet “Povijest glazbe 4” možemo spomenuti skladatelje filmske glazbe koji se obrađuju: Krešimir Baranović (1894.–1975.), George Gershwin (1898.–1937.), Gyorgy Ligeti (1923.–2006.) i drugi. Upotreba i izvođenje filmske glazbe može se eventualno iskoristiti u radu s ansamblima jer taj oblik rada prihvaća otvoreni kurikulumski pristup čije obilježje je korištenje tradicijske glazbe, filmske glazbe, popularnih žanrova i *jazz*-glazbe uz klasičnu glazbu. Rad s ansamblima stavlja težište na socijalizaciju i doživljaj sviranja u manjim skupinama. Iz istraživanja Matoš (2018) doznajemo da nastavnici koji imaju iskustva u području skupnog muziciranja u ansamblu ističu kako za repertoar često biraju filmsku vrstu glazbe i različite teme iz mjuzikla.²¹

Glazbene škole formalnog statusa njeguju klasičnu glazbu zbog čega Matoš (2018) zaključuje da “prilikom oblikovanja kurikuluma, potrebno je preispitati i postojeći sadržaj koji se dosad u svim glazbenim predmetima/disciplinama temeljio na klasičnoj (ozbiljnoj, umjetničkoj) glazbi. Budući da je djelatnost glazbenih škola iznimno važna u očuvanju i razvoju nacionalnoga kulturnog identiteta, umjesto isključivo klasične glazbe (tzv. *west music only* pristup) potrebno je prvenstveno njegovati glazbu, ples i običaje različitih nacionalnih regija i užih lokalnih zajednica. Program je potrebno dodatno osvježiti i kvalitetnim djelima filmske, *jazz* i popularne glazbe te glazbi svijeta.”²²

²⁰ Matoš, N. (2018). *Kurikulumski pristup oblikovanju profesionalnoga osnovnoga glazbenog obrazovanja*, doktorska disertacija, Filozofski fakultet, Zagreb. Pristup: 31. 8. 2022.

²¹ Matoš, N. (2018). *Kurikulumski pristup oblikovanju profesionalnoga osnovnoga glazbenog obrazovanja*, doktorska disertacija, Filozofski fakultet, Zagreb. Pristup: 31. 8. 2022.

²² Matoš, N. (2018). *Kurikulumski pristup oblikovanju profesionalnoga osnovnoga glazbenog obrazovanja*, doktorska disertacija, Filozofski fakultet, Zagreb. Pristup: 31. 8. 2022.

3. POJEDINOSTI I KARAKTERISTIKE *SOUNDTRACKA* I FILMA *GLADIJATOR*

„Skladanje uz pomoć računala danas nije rijetkost – Hans Zimmer, Danny Elfman i drugi skladatelji koji nemaju temeljito glazbeno obrazovanje, tom se prednošću obilno koriste. Tako je Zimmer za film *Gladijator* (*Gladiator*, Ridley Scott, 2000) izdao dva albuma – jedan na kojemu su snimljeni brojevi koje je sam izveo skladajući izravno u računalo i drugi na kojemu je te glazbene brojeve izveo simfonijski orkestar (*The Lyndhurst Orchestra of London*). Zbog spomenute sve veće savršenosti sintesajzera i računalnih programa za sempliranje i skladanje, zvučnu razliku između ta dva albuma doista je teško razaznati.“²³ U ovome dijelu rada bit će riječi o glazbi drugog albuma koju izvodi simfonijski orkestar, odnosno ona koja se reproducira u filmu.

3.1. Glumci, produkcija i pojedinosti filma *Gladijator*

Akcijsko-avanturistička i povijesna drama *Gladijator* objavljena je 5. svibnja 2000. godine cijelome svijetu. Film je režirao jedan od najcjenjenijih redatelja moderne kinematografije – Ridley Scott (1937.-). Poznat je po zapanjujućim vizualnim prikazima kao i po tome što većinom sam izrađuje *storyboardove*²⁴ svojim prepoznatljivim vizualnim stilom. Zanimljivu priču osmislio je i napisao David Franzoni, a scenarij je sastavio zajedno s Johnom Loganom i Williamom Nicholsonom. Za produkciju i distribuciju odgovorni su američki filmski studio *Universal Pictures* i *DreamWorks* studio u suradnji sa *Scott Free Productions*. Klasično izdanje filma traje dva sata i trideset i pet minuta, odnosno sto pedeset i pet minuta, a prošireno izdanje traje dva sata i pedeset i jednu minutu, odnosno sto sedamdeset i jednu minutu.²⁵

Valja spomenuti i prvoklasnu glumačku postavu koju čine Russel Crowe, Joaquin Phoenix, Richard Harris, Connie Nielsen, Djimon Hounsou, Derek Jacobi (Gracchus), Oliver Reed (Proximo), David Schofield (Falco), John Shrapnel (Gaius), David Hemmings (Cassius) i drugi. Glavna uloga dodijeljena je Russelu Croweu koji glumi visoko pozicioniranog rimskog generala Maximusa Decimusa Meridiusa koji kasnije postaje gladijator i protiv svoje volje se mora boriti u gladijatorskim arenama. Richard

²³ Paulus, I. (2012). *Teorija filmske glazbe kroz teoriju filmskog zvuka*. Zagreb: Hrvatski filmski savez. Pristup: 31. 8. 2022.

²⁴ *Storyboard* je skica vizualnog izgleda cijelog filma u obliku stripa.

²⁵ <https://www.imdb.com/title/tt0172495/> Pristup: 31. 8. 2022.

Harris je utjelovio Marka Aurelija, cara Rimskog Carstva i velikog stoičkog filozofa, čijim legijama je zapovijedao general Maximus, a ubio ga je njegov sin Commodus jer je Marcus umjesto njega imenovao Maximusa za svog nasljednika. Joaquin Phoenix dobiva glavnu ulogu negativca Commodusa, sina Marka Aurelija, brata Lucille i Lucijeva ujaka. Connie Nielsen glumi princezu Lucillu, kćer Marka Aurelija, koja je kao mlada imala romansu s Maximusom. Međutim, veza je prekinuta i oboje se vjenčaju za druge osobe, no kasnije Lucilla postaje udovica. Još uvijek postoji napetost između Lucille i Maximusa, ali napetost je veća s njezine strane jer nema supružnika. Djimon Hounsou utjelovljuje Jubu - gladijatora iz Numidije koji se sprijatelji s Maximusom tijekom borbe u arenama.²⁶

Uz pohvale, kritike i veliku publiku, film je osvojio i pet *Academy Awards* nagrada, odnosno *Oscara*: za najbolji film - Douglas Wick, David Franzoni i Branko Lustig; najboljeg glumca u glavnoj ulozi – Russel Crowe; najbolju kostimografiju – Janty Yates; najbolji zvuk i najbolje efekte i vizualne efekte - John Nelson, Neil Corbould, Tim Burke i Rob Harvey. Također je osvojio „Golden Globe“ za najbolju originalnu glazbu, za što su zaslužni Hans Zimmer i Lisa Gerrard; AFI (*American Film Institute*) nagradu za najbolji film 2000. godine, a sveukupno je osvojio 59 nagrada i bio je nominiran 105 puta.²⁷

3.2. Popis skladbi

Naslov albuma je „Gladiator - Music From The Motion Picture“ i sastoji se od 17 skladbi:

1. *Progeny* (Potomstvo) – Hans Zimmer
2. *The Wheat* (Žito) – Lisa Gerrard
3. *The Battle* (Bitka) – Hans Zimmer
4. *Earth* (Zemlja) – Hans Zimmer
5. *Sorrow* (Žalost) – Klaus Badelt, Lisa Gerrard
6. *To Zucchabar* (U Zucchabar) – Djivan Gasparyan, Hans Zimmer
7. *Patricide* (Ubojstvo oca) – Hans Zimmer

²⁶ <https://www.britannica.com/topic/Gladiator-film-by-Scott> (Pristup: 31. 8. 2022.)

²⁷ <https://www.imdb.com/title/tt0172495/> Pristup: 31. 8. 2022.

8. *The Emperor Is Dead* (Car je mrtav) – Klaus Badelt, Lisa Gerrard
9. *The Might Of Rome* (Rimska moć) – Hans Zimmer
10. *Strength And Honor* (Snaga i čast) – Hans Zimmer
11. *Reunion* (Okupljanje) – Klaus Badelt, Lisa Gerrard
12. *Slaves To Rome* (Robovi putuju prema Rimu) – Hans Zimmer
13. *Barbarian Horde* (Barbarska horda) – Hans Zimmer
14. *Am I Not Merciful?* (Nisam li milosrdan?) – Hans Zimmer
15. *Elysium* (Raj) – Klaus Badelt, Lisa Gerrard
16. *Honor Him* (U njegovu čast) – Hans Zimmer
17. *Now We Are Free* (Sada smo slobodni) – Hans Zimmer, Klaus Badelt, Lisa Gerrard²⁸

Cjeloviti album traje jedan sat i dvije minute²⁹. Izdala ga je vodeća svjetska glazbena tvrtka *Universal Music Group* s izdavačkom kućom *Decca Records*. Ovaj album im je donio veliki uspjeh, prodaju platinastih naklada i potaknuo je mnoge buduće suradnje.

3.3. Izvođački sastav

Filmski *soundtrack* izvodi londonski orkestar The Lyndhurst Orchestra, čiji fokus je filmska glazba. Nema stalnu postavu članova već za pojedinačni projekt unajmljuju najbolje londonske glazbenike koji su dostupni, a ti članovi su često iz pet londonskih stalnih simfonijskih orkestara.³⁰ Glavni orkestrator i dirigent za film *Gladijator* je nagrađivani skladatelj i dirigent - Gavin Greenway (1964.-). Struktura izvođačkog sastava ne razlikuje se previše od klasičnog filmskog orkestra. Zimmer uz simfonijske instrumente koristi i drevni armenski drveni puhački instrument *duduk* (Slika 1.).

²⁸ <https://www.discogs.com/release/951276-Hans-Zimmer-And-Lisa-Gerrard-Gladiator-Music-From-The-Motion-Picture> Pristup: 10. 7. 2022.

²⁹ <https://music.apple.com/us/album/gladiator-soundtrack-from-the-motion-picture/1440563157> Pristup: 23. 6. 2022.

³⁰ <https://www.allmusic.com/artist/lyndhurst-orchestra-mn0002320718/biography> Pristup: 23. 6. 2022.

Slika 1: Duduk, <https://zvuk-m.com/en/muzykalnye-instrumenty-narodov-kavkaza-duduk-dusha-armyanskogo-naroda.html> (Pristup: 23. 6. 2022.)

Nalik je blok flauti ili oboi, a u *Gladijatoru* ga izvodi poznati svirač na duduku - Djivan Gasparyan. Zimmer ističe: „Oduvijek sam želio pisati za Djivana Gasparyana. Mislim da je on jedan od najčudesnijih glazbenika na svijetu. On stvara zvuk koji ima usamljenu, ali proganjajuću kvalitetu i koji je star tisućama godina - vječan.“³¹

Lyndhurst orkestru pridružuje se i specifičan ženski vokal Lise Gerrard s vrlo izraženom i emotivnom kvalitetom glasa. Uz pjevanje, Lisa svira i instrument *yangqin* (Slika 2.) koji možemo čuti u skladbi „The Emperor Is Dead“. „...posebno je vješta u sviranju *yangqina*, kineskog cimbala.“³²

³¹ <http://www.musicweb-international.com/Film/Zimmer.html>

Pristup: 20. 7. 2022.

³² <https://www.allmusic.com/artist/lisa-gerrard-mn0000295285/biography>

Pristup: 10. 7. 2022.

Slika 2: Yangqin, <https://www.uscyas.org/yangqin.html> (Pristup: 28. 6. 2022.)

U partituri se koristi *gemshorn* (Slika 3.), srednjovjekovni puhački instrument izrađen od kozjeg roga.³³ Svira ga flautist Jeff Rona u prvoj skladbi s albuma „Progeny“.³⁴

Slika 3: Gemshorn, <http://www.baltimorerecorders.org/seminstpics/gemshorn1j.jpg> (Pristup: 19. 7. 2022.)

³³ Rozman, A. (2014). *Soundtrack Analysis of thematic material Gladiator (2000)*. Španjolska: Berklee College of Music. Pristup: 31. 8. 2022.

³⁴ <https://www.allmusic.com/artist/jeff-rona-mn0000188857/credits?1658224787077>
Pristup: 19. 7. 2022.

3.4. Biografije skladatelja

Svjetski poznati skladatelj Hans Zimmer (1957.-) značajno je promijenio način na koji se producira filmska i televizijska glazba jer je jedan od prvih koji u procesu skladanja objedinjuje elektroničke zvukove zajedno s klasičnim orkestrom. Sinergija potpuno različitih glazbenih stilova rezultirala je afirmativnom reakcijom publike i brojnim nagradama. Skladatelj je poznat po čestom korištenju efekta „Bwaum“ - glasno reproduciranje jednog tona u trenutku otkrivanja radnje, i „Shepard Tone“ - zvučne iluzije koja višestrukim korištenjem uzlaznih *glissanda* stvara dojam neprestanog rasta intonacije te time povećava napetost.³⁵ Mnogi zamjećuju kako na njegov glazbeni izričaj utječu vrsni klasični skladatelji: Gustav Holst, Richard Wagner, William Walton i Igor Stravinski, a sam tvrdi da je u početku karijere na njega najviše djelovalo stvaralaštvo talijanskog filmskog skladatelja Ennia Morriconea.³⁶ Redovito surađuje s redateljima: Ridleyjem Scottom, Christopherom Nolanom, Goreom Verbinskim i Ronom Howardom te s američkim studijem *DreamWorks Animation*. Jedno od njegovih najpoznatijih ostvarenja je za animirani film „Kralj lavova“, s kojim osvaja brojne nagrade za najbolju originalnu glazbu (*Academy Award*, *Grammy*, *American Music Award* i *Golden Globe*). Neki od svjetski poznatih filmova za koje je skladao glazbu su: *Kišni čovjek* (1988.), *Gladijator* (2000.), *Posljednji samuraj* (2003.), *Pirati s kariba* (2003.), *Početak* (2010.), *Interstellar* (2014.) i *Dina* (2021).³⁷

Australska skladateljica, glazbenica i nagrađivana pjevačica Lisa Gerrard (1961.-) jedna je od najrevolucionarnijih i najtraženijih umjetnika u Australiji. Lisa počinje karijeru početkom 1980-ih kao članica grupe „Dead Can Dance“.³⁸ Sa svojom vizijom i jedinstvenim vokalnim stilom osvaja *Golden globe* nagradu za glazbu iz filma *Gladijator* zajedno s Hansom Zimmerom. Pjeva u opsezima *kontraalta* i *mezzosoprana*, često na jeziku koji sama stvori. Njena glazba ne može se svrstati u jedan žanr jer uključuje različite elemente kao što su tradicijski instrumenti, narodne melodije, elektronika i orkestralni aranžmani. Među brojnim filmovima i dokumentarcima za koje je skladala ili u kojima je sudjelovala su: *Pobuđena savjest*

³⁵ https://www.imdb.com/name/nm0001877/bio?ref=nm_ov_bio_sm Pristup: 26. 8. 2022.

³⁶ <http://www.musicweb-international.com/Film/Zimmer.html> Pristup: 21. 7. 2022.

³⁷ https://www.imdb.com/name/nm0001877/?ref=ttfc_fc_cr10 Pristup: 21. 7. 2022.

³⁸ <https://www.lisagerrard.com/about-lisa> Pristup: 9. 9. 2022.

(1999.), *Jahačica kitova* (2002.), *Balibo* (2009.), *Tears of Gaza* (2010.), *Burning Man* (2011.) i *Samsara* (2011). Suraduje s australskim glazbenikom Pieterom Bourkeom, glumcem i pjevačem Patrickom Cassidyjem, skladateljem Klausom Schulzeom, sa ženskim vokalnim zborom bugarske državne televizije *Le Mystère Des Voix Bulgares* i s još mnogo drugih. Lisine vokalne izvedbe i dalje se slušaju diljem svijeta, a jedna od uspješnijih je bila „Gladiator Live“ u *Royal Albert Hallu* u Londonu 2018. godine s Royal Philharmonic Concert Orchestra u sklopu turneje „The World of Hans Zimmer – A Symphonic Celebration“. ³⁹

Klaus Badelt (1968.-), njemački skladatelj i koproducent glazbe u *Gladijatoru* u početku sklada za filmove i reklame u Njemačkoj, ali je nastavio karijeru u Hollywoodu. Doprinio je nekim od najvećih filmova s početka ovog stoljeća, a među prvima je vrlo hvaljen film *Vremeplov* iz 2002. godine, studija *DreamWorks*. Godine 2000. Badelt sklada glazbu za tri najuspješnija filma te godine - *Gladijator*, *Nemoguća Misija 2* i *X-Men*. Radio je s uglednim redateljima: Ridleyjem Scottom, Tonyjem Scottom, Terrenceom Mallickom, Johnom Woomom, Kathryn Bigelow, Jeffreyjem Katzenbergom, Tomom Cruiseom, Seanom Pennom, Goreom Verbinskim i Stevenom Spielbergom.⁴⁰ Skladanjem za filmove *Pirati s Kariba: Prokletstvo Crnog bisera* iz 2003. godine Badelt dobiva svjetsku pozornost.⁴¹ Kasnije osniva vlastitu tvrtku Theme Park Studios u kojoj djeluje kao skladatelj, aranžer, izvođač i producent nastupa uživo.

3.5. Skladateljski stil

Što se tiče već istaknutog *soundtracka* iz *Gladijatora*, Zimmer je odlučio izbjeći utjecaj starijih povijesnih filmova da ne naruši izvornost u procesu skladanja. U uvodnoj skladbi koja stvara ugođaj ere Rimskog Carstva koristi tzv. temu „zov divljine“, koja bi predstavljala most između dva primarna „identiteta“ partiture – Rimski svijet i zagrobni život. U skladbi „Progeny“ Zimmer dijeli nastupe melodijske linije između tri solo instrumenta: duduka, flaute i violončela. Zatim skladbu „Elysium“, u izvedbi Lise Gerrard, kombinira s temom iz skladbe „Earth“ i one se kasnije spajaju u poznatu finalnu skladbu „Now We Are Free“.

³⁹ https://www.imdb.com/name/nm0314713/?ref=nm_sr_srsq_1#composer Pristup: 9. 9. 2022.

⁴⁰ <http://hollywoodinvienna.com/en/people/klaus-badelt> Pristup: 9. 9. 2022.

⁴¹ https://www.imdb.com/name/nm0046004/?ref=nm_sr_srsq_0 Pristup: 9. 9. 2022.

U skladbi "The Battle" Zimmer koristi elemente bečkog valcera, a skladba je poznata pod nazivom „Gladijatorov valcer“.⁴² Poveznica s bečkim valcerom je i zbog lokacije prve bitke – bitka je protiv germanskih plemena kod Vindobone, što je drevna lokacija na mjestu današnjeg grada Beča. U ovoj akcijskoj skladbi pojavljuje se tema rastuće melodijske linije u rogovima s pratnjom dinamičnih elektroničkih udaraljki. U ovoj skladbi Zimmer primjenjuje i duboki muški zbor zajedno sa sintetičkim udarnim efektima. Također koristi gitaru koja muzicira u dominantnom ritmu valcera. Kombinacija ovih elemenata rezultira zahtjevnim *staccato* udarima u gudačkim i limenim instrumentima sve do pojave Lisinog glasa koji na kraju skladbe u fragmentima najavljuje sljedeću skladbu „Earth“.

Iza „Gladijatorovog valcera“ slijedi kontrastna skladba „Earth“ čiju temu donose violončelo i flauta. Potom se pojavljuje motiv žalosti u skladbi „Sorrow“ koja predstavlja usamljenost protagonista u filmu. Zimmerova suradnja s Djivanom Gasparyanom rezultirala je velikim brojem upečatljivih motiva i tema u *Gladijatoru*, a najdirljiviji su oni iz skladbe „To Zucchabar“. Dok se radnja filma kreće prema gradu Zucchabaru, Zimmer koristi duduk i fragment teme iz „Earth“ te tako stvara novu egzotičnu temu. Za djelo „Patricide“ ne koristi sintetičke zvukove ni elektroničke manipulacije za potrebe orkestracije, već stvara dramatičnu skladbu samo za gudačke instrumente u kojoj koristi brojne disonance.

Za sljedeću skladbu „The Emperor Is Dead“ skladatelj koristi isječak iz pjevane dionice skladbe „Sorrow“ te ga prenosi u instrument *yangqin* na kojem svira Lisa Gerrard. Slijedi središnja skladba iz *soundtracka* „The Might of Rome“ u kojoj polagani udaraljkaški *crescendo* u trajanju od dvije minute dovodi slušatelje do nastupa orijentalnih udaraljkaških instrumenata i zborskog pjevanja. Nakon što je vidio scenu ulaska u Rim, Zimmer za ovu skladbu ističe da je svjesno primijenio „wagnerov monumentalni zvuk“ (preciznije – bili su mu na umu dijelovi opere „Siegfried“ iz tetralogije „Prsten Nebelunga“).⁴³ U skladbi „Strength and Honor“ koristi bas registar s kojim stvara mirniji ugođaj te prelazi na skladbu „Reunion“ u kojoj rješava tragične ljubavne okolnosti pružajući Lisi Gerrard da ih dočara jedinstvenom vokalnom

⁴² Paulus, I. (2012). *Teorija filmske glazbe kroz teoriju filmskog zvuka*. Zagreb: Hrvatski filmski savez. Pristup: 3. 9. 2022.

⁴³ <http://www.musicweb-international.com/Film/Zimmer.html> Pristup: 27. 8. 2022.

izvedbom. Na kraju ove skladbe uključuju se udaraljke i pojačani vokali koji vode do ritamski istaknute skladbe "Slaves to Rome".

Slijedi „Barbarian Horde“, druga od dvije borbene skladbe u *Gladijatoru* koju počinje iznošenjem teme iz „Progeny“ na flauti te nastavlja s nekoliko različitih dijelova „The Battle“. Ovdje se ističe korištenje „Bwaum“ efekta u trenutku velikog otkrića u filmu u sceni u kojoj Maximus skida masku pred Commodusom. Ključni Commodusov monolog prati skladba „Am I Not Merciful?“ s dubljim rezonantnijim tonovima i udarcima zvona. U njoj također ima dijelova teme iz „Patricide“. Vrhunac glazbe, i u filmu i na albumu, su posljednje tri skladbe s albuma. U skladbi „Elysium“ Zimmer dočarava zagrobni život na veličanstven način u kojem Gerrard ima zamjetni doprinos sa svojim transcendentnim vokalnim vještinama. U predzadnjoj „Honor Him“ rogovi izvode temu iz „Earth“ koja poprima novu dimenziju uz dodatak zbora i orkestralnu pratnju. Zaključnu skladbu „Now We Are Free“ izvode gudači uz elektroničke udaraljke i vokalnu dionicu Lise Gerrard u izvedbi teksta koji se zapravo sastoji od Lisinih izmišljenih riječi.

Iz ovog albuma Hansa Zimmera može se izvući duhovna atmosfera, emocionalnost, borbeni valceri, slojevite tekture, raznovrsnost boja i ugođaja od skladbe „Patricide“ koja podiže dramatičnost do osjećajnih skladbi „Elysium“ i „Honor Him“. Posljednja „Now We Are Free“ uspješno uravnotežuje sljedove svih događaja i opisuje završetak filma. Zimmer je stvorio zvukove koji s jedne strane oživljavaju prošlost, a s druge strane su vrlo moderni i meditativni. Ovaj *soundtrack* jedan je od važnijih primjera suvremene filmske glazbe te kao takav odlično predstavlja svoju glazbenu vrstu. Kako je album raspoloživ velikom broju slušatelja, tako je utjecao na mnoge mlade skladatelje i dan danas utječe na skladatelje ove generacije.⁴⁴

⁴⁴ https://www.youtube.com/watch?v=dNy-li46rTM&list=OLAK5uy_nJyRUgivXJk6-Sm4seo0TVFaWvCA6WGI0&ab_channel=LisaGerrard-Topic Pristup: 27. 8. 2022.

4. POVEZNICE RADNJE I GLAZBE U FILMU *GLADIJATOR*

„Budući da je bit filma nadopunjavanje auditivnog i vizualnog, ovdje se glazbeno (auditivno) i filmsko (vizualno) vrijeme neprestano nadopunjavaju tvoreći iluziju stvarnosti kojoj vjerujemo (jedan od tog nadopunjavanja je „skrivanje“ montažnog diskontinuiteta prirodnom glazbenim kontinuitetom).“⁴⁵

Za potrebe detaljnije analize filmske radnje, scene i glazbe, u radu je korištena internetska zbirka besplatnih scenarija *Screenplays for You*; ⁴⁶ mrežna usluga *YouTube* - album s kanala Lise Gerrard pod nazivom *Gladiator - Music From The Motion Picture*⁴⁷ te prošireno izdanje originalnog filma *Gladiator*, Ridleya Scotta, iz 2000. godine.

4.1. Filmska radnja

Popularna povijesna drama *Gladiator* odigrava se u Rimskom Carstvu. Uz prizore gladijatorskih borbi film razotkriva intrigantna zbivanja i odnose vojskovođe Maximusa, ondašnjeg cara Marka Aurelija i njegovog sina Commodusa. Prije prvog prizora pojavljuje se prolog:

„Na vrhuncu svoje moći, Rimsko Carstvo bilo je ogromno, protezalo se od pustinja Afrike do granica Sjeverne Engleske. Više od četvrtine svjetskog stanovništva živjelo je i umrlo pod vlašću cezara. U zimi 180. godine dvanaestogodišnji pohod cara Marka Aurelija protiv barbarskih plemena u Germaniji bližio se kraju. Posljednje uporište stoji na putu rimske pobjede i obećanja mira u cijelom carstvu.“⁴⁸

Maximus Decimus Meridius je pouzdani rimski general dosljedan titule, ali i farmer i obiteljski čovjek. Ostarjeli car jako je sklon njemu pa ga prije svoje smrti želi za nasljednika. Međutim, carev sin Commodus doznaje za očevu odluku te istu sebično

⁴⁵ Paulus, I. (2012). *Teorija filmske glazbe kroz teoriju filmskog zvuka*. Zagreb: Hrvatski filmski savez. Pristup: 19. 7. 2022.

⁴⁶ <https://sfy.ru/> Pristup: 19. 7. 2022.

⁴⁷ https://www.youtube.com/watch?v=dNy-li46rTM&list=OLAK5uy_nJyRUgivXJk6-Sm4seo0TVFaWvCA6WGI0&ab_channel=LisaGerrard-Topic Pristup: 19. 7. 2022.

⁴⁸ https://sfy.ru/transcript/gladiator_ts Pristup: 19. 7. 2022.

zanemaruje. Zavidan sin, gladan moći, ubija oca i zauzima prijestolje. Nakon što Maximus odbija udružiti se s carem ubojicom, Commodus zapovijedi smaknuće moćnog vojskovođe. Njegova žena i sin su ubijeni jer ih Maximus ne može spasiti, ali uspijeva izbjeći svoje pogubljenje. Trgovac Proximo uzima ga kao roba i tjera ga da se bori kao gladijator. Donedavni general prisiljen je boriti se u manjim arenama gdje zbog svojih vojnih vještina pobjeđuje u borbama. Novi car Commodus otvara Kolosej zbog održavanja gladijatorskih igara. Trgovac šalje svoje najbolje borce u Rim, među kojima je i Maximus, da bi se natjecali u igrama. Proximovi gladijatori su zbog Maximusovih liderskih i borilačkih sposobnosti savladali prvu igru u Koloseju. Narod se divi Maximusu i on stječe njihovo poštovanje. Znatiželjan Commodus želi upoznati misterioznu osobu iza gladijatorske maske. Spoznaje da je to Maximus i žudi da ga ubije na licu mjesta, ali ne može jer bi izazvao pobunu naroda. Stoga odlučuje prisiliti Maximusa da se bori protiv nepobjedivog bivšeg gladijatora Tigrisa i gladnih tigrova koje su njegovi podanici pustili iz ćelija. Maximus pobjeđuje u borbi, pošteđuje Tigrisov život prkoseći Commodusovoj volji. Time dobiva još više poštovanja od naroda. Da bi svrgnuli Commodusa s trona, senatori i Commodusova sestra Lucilla zajedno sastavljaju tajni plan. Nekoliko članova zavjere su ubijeni, Maximus je zarobljen. Commodus želi osobno poraziti Maximusa i vratiti svoju slavu pa ga izaziva na dvoboj. Kako bi imao prednost, prije borbe ranjava Maximusa i poslije se bori s njim. Maximus ubija Commodusa, ali i sam pada na tlo smrtno ranjen. U svom posljednjem izdahu vraća vlast senatu i oslobađa gladijatore.

4.2. *Progeny* (Potomstvo)

Prva skladba s albuma ujedno se prva pojavljuje u filmu - uvodi publiku u sferu Rimskog Carstva u 180. godini pr. Kr. i prema prvoj sceni. Skladba prati naslov filma i kratki prolog.

Ona je u d-molu, a melodija se kreće oko dominantnog tona „a“, uz alterirani ton „gis“. Ton „d“, odnosno tonika proteže se kroz cijelu skladbu u obliku ležećeg tona. Melodijsku liniju iznosi flauta koja podsjeća na rađanje ili buđenje zemlje, što je prikladan temelj za uspostavljanje ugođaja i najave za početnu scenu. Ona *crescendira* u polaganom tempu prema nastupu gudača koji se pojavljuju u unisonu. Potom se mijenja grupa instrumenata. Tada nastupa duduk praćen harfom gdje melodija ostaje u toničkoj sferi. Isječci iz skladbe „Progeny“ pojavljuju se više puta u filmu: u dijalogu

između Commodusa i Lucille (00:13:30" i 01:07:30") u sceni u kojoj Gracchus, Gaius i Lucilla planiraju na koji način će svrgnuti Commodusa s prijestolja (01:24:20"), i u sceni u kojoj Commodus nećaku Luciusu prepričava događaje za vrijeme vladavine cara Klaudija (02:23:20").

4.3. *The Wheat* (Žito)

Zimmer iznosi sljedeće: „Morao sam pronaći nježan ženski glas jer je *Gladijatorova* uvodna scena idilična, poetična slika pšeničnog polja i ruke koja lebdi preko njega i sve što čujete je Lisin glas. Želio sam da glazba u tom trenutku dočara Maximusov dom, da označi mjesto gdje je bio najsretniji.“⁴⁹ Hans Zimmer je postigao taj cilj i približio publici emocionalnost i nostalgичnost glavnog lika prema njegovom rodnom kraju. Naravno, nadvremenski glas Lise Gerrard također doprinosi Zimmerovoj namjeri.

Skladba je u d-molu, a počinju je gudači na tonu dominante „a“ koji se provlači do kraja u obliku pedalnog tona. „U glazbenoj partituri, ekstremno visoki i ekstremno niski tonovi najčešće se koriste za pojačavanje dramatike i napetosti, za pojačavanje dojma iščekivanja da će se desiti (najčešće) „nešto strašno“.“⁵⁰ U ovom slučaju, „nešto strašno“ će biti bitka. Gudačima se ubrzo pridružuje ženski glas koji vodi glavnu misao, no ne izgovara nikakav tekst već pjeva zatvorenim ustima u *ad libitum*. Uz Lisin vokal, melodiju ornamentiraju gitara i *yangqin*. To sve se odvija na dominantu (a-cis-e-g) d-mola. Pred kraj, zadnjih petnaestak sekundi „The Wheat“, udaraljke nastupaju ritmičkim ostinatom koji priprema sljedeću skladbu „The Battle“. Isti ostinato i dalje se nastavlja.

4.4. *The Battle* (Bitka)

Vojnici se postrojavaju za posljednju bitku dvanaestogodišnjeg pohoda Marka Aurelija protiv barbarskih plemena u Germaniji. Maximus hoda uz redove vojske, a vojnici ustaju iz poštovanja prema njemu. Uz njega stoje Quintus i Valerius, razgovaraju i čekaju odgovor Germana. Na konju koji se vraća nakon dva sata leži tijelo rimskog vojnika bez glave. Glasovi Germana galame iz daljine: „Vi ste prokleti

⁴⁹ <http://www.musicweb-international.com/Film/Zimmer.html> Pristup: 20. 7. 2022.

⁵⁰ Paulus, I. (2012). *Teorija filmske glazbe kroz teoriju filmskog zvuka*. Zagreb: Hrvatski filmski savez. Pristup: 20. 7. 2022.

psi!“. Germani se ne žele predati. Maximus daje znak za juriš i počinje bitka. Scena prikazuje Maximusa, hrabre vojnike i neprijatelje u žaru borbe. Kad su Rimljani dokrajčili germansko barbarsko pleme, Maximus podiže svoj mač i viče „Roma Victa!“, što bi u prijevodu značilo „Rim pobjeđuje“. Na to mu se pridružuju i ostali legionari s istim poklikom.

U sceni nakon što je Maximus porazio Tigrisa i nije ga ubio u inat Commodusu, prolazi ulicama uz Kolosej i dočekuje ga gomila njegovih obožavatelja (02:02:33"). Među gomilom je i Ciceron, njegov prijatelj i legionar iz bitke u Germaniji. Dolazi do Maximusa, ispruži ruku prema njemu i uspije mu predati malu kožnu torbicu. Maximus mu odvrati neka kaže ljudima da je živ i da ga pronađe.

Sam Zimmer kaže: „Vjerovali ili ne, cijela skladba je temeljena na klasičnom bečkom valceru. Uzeo sam njegov dobro definirani stil, oblik i strukturu i učinio ga potpuno divljim. Uporno sam se držao ideje i, vjerujte mi, na mjestima je postalo biti jako teško jer je valcer tako bezazlen, ali bilo je stvarno zanimljivo vidjeti što se dogodilo kad sam ga okrenuo naopako. I tako je ta ideja postala nacrt za sve akcijske scene. (...) U skladbi postoji intelektualni trik koji sam oduvijek želio realizirati. Počinje u jednom tonalitetu i nastavlja se kretati kroz tonalitete, ali ne možete znati gdje se promjene događaju. Do trideset i drugog takta melodija se kreće za povećanu kvintu više i ne možete uhvatiti gdje se zapravo događa ključna promjena!“⁵¹ Tijekom prikazivanja postrojbe i vojskovođe na bojištu puhači iznose glavnu melodiju, dok udaraljke ritmiziraju u četverodobnoj mjeri u ritmu dvije četvrtinke i velika triola. U iščekivanju bezglavog konjanika nastupaju silazne zaostajalice u puhačkim instrumentima, a nedugo zatim nastupe uzlazne kromatske zaostajalice u gudačkim. Početak „The Battle“ ima hrabri i junački ugođaj. U sceni u kojoj se konjanik počinje približavati i kada se Germani odbiju predati čuje se brza uzlazno-silazna molska pasaža u gitari koja stvara napetost. Naime, gitara tradicionalno asocira na španjolsku glazbu, a u priči gladijatora Maximus je „spaniard“, tj. porijeklom iz drevne Španjolske pa je to razlog za korištenje instrumenta u glazbi. Slijedi dio s naglim promjenama dinamike, ali uz sveukupni *crescendo* prema nastupu truba i *forte*u. Prema Paulus (2012): „Naglim promjenama glasnoće često se koristi radi efekta šoka. Npr., ako neku tihu scenu naglo prekine vrlo glasna buka, gledatelj će često, zbog šoka, i fizički

⁵¹ <http://www.musicweb-international.com/Film/Zimmer.html>
Pristup: 21. 7. 2022.

reagirati.”⁵² Ovaj primjer prati scenu u kojoj će gledatelje šokirati pucnjava iz katapulte. Potom se čuju gudači. Ovdje je uznemirujući ugođaj i dalje prisutan samo u tišoj dinamici. Dok su gudači u pratnji, izmjenjuju se nastupi solo trube i solo roga, što zvuči kao razgovor. Taj dio odražava se simbolički na scenu razgovora između Maximusa, Quintusa i Valeriusa. Nakon toga se priprema napetost za nagli *tutti forte* sa silazno-uzlaznim fragmentom u harmonijskom molu. Pune četiri minute dinamika se naglo izmjenjuje između glasnog i tihog, a tonalitet je nestabilan. Na osmoj minuti i četrdeset sekundi „The Battle“ tempo se smiruje, glazba je u sferi C-dura i u tročetvrtinskoj mjeri. Vodeća dionica je vokalna, dok su joj prateće dionice gudači te skladba završi u a-molu.

4.5. *Earth* (Zemlja)

Cezar se susreće sa svojom kćerkom Lucillom. Razgovaraju o Commodusu i kako će mu biti potrebna njezina podrška nakon očeve smrti. Zimmer za tu scenu odabire spori tempo, trodobnu mjeru i počinje s akordičkom pratnjom u gitari te flautama koje nastupaju na druge dobe u taktovima. Pridružuje im se duduk koji vodi melodiju u a-molu.

Prilikom promjene vodeće dionice u trubu mijenja se i scena: logor, pada lagani snijeg, Maximus pozdravlja i čestita ljudima dok se odmaraju, jedu i oštire mačeve. On prilazi svom konju i pozornost mu privlači zvuk mačevanja među drvećem. Vidi Commodusa i njegove stražare kako vježbaju te zaključuje da je Commodus izvrstan mačevalac. Skladba modulira u fis-mol i truba svira glavnu temu uz neke promjene u melodijskoj liniji. Nakon osam taktova pojavljuje se e-mol, još uvijek s trubom kao vodećom dionicom. Zadnji dio „Earth“ ne izvodi se tijekom ovih scena već se kasnije u filmu izvede u cijelosti.

Skladba se ubrzo ponovi u sceni u kojoj se susreću Lucilla i Maximus i prati sljedeću scenu gdje Maximus moli za svoju obitelj. Ovdje se izvede od početka do kraja kao i u originalu. U zadnjem dijelu „Earth“ prvi put se čuje tema iz finalne skladbe „Now We Are Free“. Izvodi ju solo violončelo i harfa kojima se pri ponavljanju pridružuje

⁵² Paulus, I. (2012). *Teorija filmske glazbe kroz teoriju filmskog zvuka*. Zagreb: Hrvatski filmski savez. Pristup: 20. 7. 2022.

blok flauta. Ta tema nije u originalnoj mjeri i tonalitetu (u e-molu je, a izvorno u fis-molu). Skladba završi u unisonu „e“ i *decrescendu* do potpune tišine.

„Earth“ prati kasniju scenu u kojoj Lucilla dolazi posjetiti Maximusa u tamnicu (1:48:26"). Svađaju se oko nepravедne smrti njegove obitelji. Lucilla tvdi da nije znala za naredbe, ali Maximus joj više ne vjeruje. Ona vidi u njemu moćnog čovjeka i želi dogovoriti sastanak sa senatorom da bi osmislili najbolji plan za Commodusovo svrgnuće. Tijekom scene izvodi se „Earth“ bez zadnjeg dijela skladbe koji je u e-molu.

Kasnije se pojavljuje prvi dio skladbe u sceni u kojoj Lucilla priznaje svoje osjećaje prema Maximusu. Tada razmijene dug nježan poljubac (02:20:11").

4.6. *Sorrow* (Žalost)

Maximus je pobjegao od pogubljenja i bježi svojoj obitelji da ih spasi. Kad je stigao do svoje kuće već je bilo prekasno. Commodusovi podanici su ga preduhitрили. Spalili su i objesili njegovu ženu i sina. U filmu su prikazane njihove noge kako vise s drveta te bespomoćni Maximus. On ih je pokopao u grobove i iscrpljen tamo zaspao. Na zemlji ga pronalazi trgovac i vodi u grad Zucchabar.

Skladbu „Sorrow“ izvodi ženski glas koj prate gudači s izdržanim ležećim i pedalnim tonovima. Maximusovo žalovanje najbolje možemo doživjeti kroz vibrato vodećeg glasa koji pjeva slogove bez značenja. Skladba je u molskom tonalitetu, što doprinosi žalosnom karakteru. Kratkog je trajanja, ali svakako upečatljiva skladba i jedna od ključnih.

4.7. *To Zucchabar* (U Zucchabar)

Zucchabar je bio grad rimske provincije gdje je trgovac robovima prodao Jubu i Maximusa Proximu.

Vodeća dionica u skladbi je instrument duduk, pratnju mu u početku čine visoke dionice s ležećim tonovima, a kasnije, točnije na trideset i petoj sekundi skladbe, pridružuje se gitara s akordičkom pratnjom čiji ritam podsjeća na rumbu ili *flamenco*. Tugaljiva melodija duduka kreće se u harmonijskom molu. Prvi dio, bez pratnje gitare, počinje s rastavljenim kvartsekstakordom prvog stupnja u c-molu pa kreće na subdominantu, dolazi do rastavljenog kvintakorda dominante i završi na tonici. To sve

se ponavlja uz pratnju gitare. Središnji dio skladbe ima harmonijski sljed: dominantna subdominanta, subdominanta, dominantna i tonika. U zadnjem dijelu, na dvije i pola minute skladbe gitaru zamjenjuju udarci timpana. Melodija je ista kao i u prvom dijelu samo što duduk u kadenci završi na netipičnoj kvinti.

4.8. *Patricide* (Ubojstvo oca)

Commodus dolazi u očev šator primiti nove dužnosti s obzirom na to da je Marko Aurelije ostario. Jedini sin se nada da će on biti nasljednik, no otac mu priopći da je za svog nasljednika izabrao generala Maximusa. Commodus očigledno odbija prihvatiti tu odluku i ubija svog oca na licu mjesta.

Ovdje je vidljivo da naziv skladbe prati radnju. Ista je u cijelosti u d-molu i izvodi ju gudački orkestar. Prvo nastupaju violine s izdržanim visokim tonom, zatim dionice tamnijih boja s vodećom melodijskom linijom. „Ponekad je dovoljan samo jedan vrlo dug, izrazito visok ili izrazito dubok ton da gledatelj shvati kako se protagonist (Marko Aurelije) nalazi u opasnosti za koju možda on sam ne zna.“⁵³ Dinamika se kreće u *piano* i *pianissimu*, ali se pred kraj razvije do *forte*a. Izdržani tonovi stvaraju osjećaj napetosti. Kada nastupi *forte* dio, Commodus tog trenutka u filmu uguši svoga oca, odnosno cara Marka Aurelija. Ovdje *forte* dinamika predstavlja ružan čin ubojstva oca.

Početak „*Patricide*“ pojavljuje se i tijekom dijaloga Lucille i Commodusa u palači. Cezar planira raspustiti senat u čast njegovom pokojnom ocu te traži sestru za mišljenje. Lucilla ne želi raspravljati o tome već mu kaže da se odmori.

4.9. *The Emperor Is Dead* (Car je mrtav)

Skladba prati prizor mrtvog cara. Commodus priopćava vijest generalu Maximusu i ostalima. General shvaća da je to bio čin ubojstva, a ne prirodna smrt. Commodus se svojevrijedno proglasi vladarom i traži Maximusa za odanost. On ne prihvaća savez s cezarom Commodusom zato što ne želi podržati ubojicu i lažljivca. Nakon što je odbio ponudu, carevi podanici dolaze zarobiti generala. Jašu do šume i tamo ga planiraju

⁵³ Paulus, I. (2012). *Teorija filmske glazbe kroz teoriju filmskog zvuka*. Zagreb: Hrvatski filmski savez. Pristup: 20. 7. 2022.

smaknuti. Maximus se uspijeva osloboditi i pobjeći. Radnju prati glas koji pjeva neutralnim slogovima i *yangqin* u *ad libitum*.

4.10. *The Might Of Rome* (Rimska moć)

Maximus i drugi prisiljeni gladijator Juba bore se prvi put u manjoj areni. Njihov tim pobjeđuje ostale gladijatore te zaslužuju čast i divljenje publike.

Scena se mijenja pa se potom prikazuje Rim iz ptičje perspektive i doček novog cara Commodusa. Sav narod je izašao na ulice veličati ili vrijeđati novog cezara. Latice ruža lete po zraku. Commodus i Lucilla dolaze u kočiji, a bubnjari u redovima prate njihov dolazak. Cijela vojska i senat ih očekuju.

Puhački instrumenti dominiraju u „*The Might Of Rome*“. Prvi dio skladbe je u a-molu, kasnije modulira u durski tonalitet. Na početku se čuje augementirani motiv iz teme „*Now We Are Free*“, koji sviraju instrumenti tamnije boje. Za „*The Might Of Rome*“ je karakteristični *accelerando*. Sredinom skladbe instrumenti se stišavaju i dolazi se do vokalnog dijela. Kako se mijenja nova scena, tako se i modulira iz mola u dur. Vokalni dio je poveznica za mirniji, završni dio skladbe u duru koji počinju gudači u *pianu*. Skladba modulira u istoimeni A-dur i ima veličanstven dojam, vrlo je ritmična i snažnog karaktera.

4.11. *Strength And Honor* (Snaga i čast)

Nedugo nakon Maximusove pobjedničke bitke u Zucchabaru, Proximo poziva „Španjolca“ (tako ga je narod nazvao) u svoje odaje da ga nagradi za pobjedu. U odajama razgovaraju o gladijatorskim igrama koje će se održati u Koloseju i Proximo iznosi svoju životnu priču. Otkriva da je nekoć bio gladijator te da je za vladavine bivšeg cara Marka Aurelija zaslužio svoju slobodu. Upita Maximusa što želi za nagradu, na to on odgovara da želi stati pred cara isto kao što je nekada i Proximo stajao. Na njegovu želju mu savjetuje da neće postati najbolji brzim ubijanjem protivnika već ako osvoji publiku. Kada bi Maximus osvojio publiku, zaslužio bi i svoju slobodu. Na to se Maximus zaintrigira, a Proxima privuče njegova srčanost te odluči da idu u Rim na „krvave avanture“.

Naziv „Strength And Honor“ simbolizira vojni pozdrav u filmu, a tijekom ove scene skladba se pojavljuje jer je Maximus napravio veliki korak naprijed prema svome cilju – ubojstvo Commodusa da osveti obitelj. U glazbi su karakteristične dulje notne vrijednosti i polagani tempo. Skladba je u izvedbi puhačkog i gudačkog sastava, a modulira iz d-mola prirodnog u f-mol prirodni. U glavnoj melodiji izmjenjuju se rastavljeni kvartsekstakord prvog stupnja i kvartsekstakord sedmog stupnja u d-molu prirodnom, isto tako vrijedi i za harmonijski slijed – prvi pa izmjenični sedmi stupanj. Pratnja drži toniku „d“ pa izmjenični „c“. Most modulacije se pojavljuje na jednoj minuti i dvadeset i pet sekundi, prvi stupanj d-mola (d-f-a) spaja se s prvim stupnjem f-mola (f-as-c), što znači da su akordi kromatsko terčno srodni te je modulacija kromatska. Melodija u f-molu kreće se, u harmonijskom smislu, jednako kao i u prijašnjem dijelu skladbe „Strength And Honor“.

4.12. *Reunion* (Okupljanje)

Nakon bitke Maximus prolazi ulicama uz Kolosej i dočekuje ga gomila njegovih obožavatelja. Među gomilom je i Ciceron, Maximusov prijatelj i sluga iz bitke u Germaniji. Dolazi do Maximusa, ispruži ruku prema njemu i uspije mu predati malu kožnu torbicu. Kasnije, u svojoj ćeliji Maximus otvara kožnu torbicu. Unutra nalazi dvije drvene figurice – žene i sina. Oči mu zasuze i nježno poljubi te figurice. Ulazi Juba (02:03:50") i upita čuje li obitelj njegove molitve u zagrobnom životu. Maximus mu potvrdno odgovori.

Naslov „Reunion“ označava ponovni susret Maximusa sa ženom i sinom u obliku figurica. Ležeći ton „f“ u oktavama provlači se u žičanim instrumentima kroz cijelu skladbu. Glavnu melodiju izvodi ženski glas zatvorenim ustima u *ad libitum*. Tek pred kraj pojavi se ritmizacija kao poveznica za sljedeću skladbu i na samom kraju dodaje još jedan vokal koji otpjeva ton „g“.

4.13. *Slaves To Rome* (Robovi putuju prema Rimu)

U ovom dijelu filma robovi, odnosno gladijatori različitih trenera i trgovaca putuju prema Rimu da bi se borili u Koloseju. Prikazuju se kočije, tržnica i gužva u velikom gradu. Na kraju gladijatori izlaze iz kočije i dive se veličini Koloseja.

Slika 4: Ritam iz skladbe „Slaves To Rome“

4.14. *Barbarian Horde* (Barbarska horda)

Maximus je upoznao dječaka u Rimu. Njegovo ime je Lucius Varius, a on je Lucillin sin. Tada zaključuje da su ovdje Lucilla i Commodus. Maximus se priprema za prvu bitku u Koloseju. Prije svake borbe uzima šačicu zemlje, protrlja je i pomiriši za sreću. Gomila gladijatora se naoružava i svaki od njih odabire kacigu i štit (01:29:00"). Maximus je odabrao zlokobnu masku koja mu pokriva cijelo lice, osim očiju. Čovjek zadužen za gladijatore izdaje upute prije nego što uđu u arenu. Trebaju se okrenuti prema caru, dići oružje i pozdraviti ga. Gladijatori u dvije kolone ulaze u središte Koloseja. Fanfare najavljuju dolazak cara, a gomila ga pozdravlja i veliča.

Najavljivač progovara: „Na ovaj dan vraćamo se u svetu antiku kako bismo vam prikazali rekreaciju drugog pada moćne Kartage. Na pustim tjesnacima Zame stajale su nepobjedive vojske barbara Hanibala. Divlji plaćenici i ratnici iz svih surovih nacija spremni su na uništenje. Vaš Car vam sa zadovoljstvom predstavlja barbarsku hordu!“⁵⁴ Gladijatori se moraju boriti protiv konjanika koji su na prikolicama s dva kotača, a vuku ih po dva konja. Bivši general Maximus ima vojnu taktiku: skupiti se, spojiti štitove i biti kao jedan. Pojedinci koji su tvrdoglavo sami napadali poginuli su odmah, a oni koji su poslušali Maximusov savjet preživjeli su. Commodus želi upoznati gladijatora pod maskom te ulazi u arenu. Upita ga za njegovo ime, no isprva mu ne želi odgovoriti. Ubrzo skida masku i predstavi se. Šokiran Commodus ostaje bez riječi i naređuje podanicima da pripreme oružje. Publika želi da Maximus živi. Commodus zatim pruža ruku i bori se dići palac prema gore, što bi značilo da odlučuje poštediti

⁵⁴ https://sfy.ru/transcript/gladiator_ts Pristup: 15. 8. 2022.

njegov život. Na zadovoljstvo i klicanje naroda, to učini i ode. Ostali gladijatori pozdravljaju „barbarsku hordu“ koja je pobijedila, ali posebno Maximusa uz klicanje i povike njegovog imena.

Skladba „Barbarian Horde“ dobiva naziv po barbarima iz rekreacije borbe drugog pada Kartage, a barbarsku hordu predstavljaju Maximus i ostala grupa gladijatora. Skladba počinje s prvim odlomkom iz „Progeny“ koji izvodi flauta. Slijedi prijelaz u klasteru, na „Barbarian Horde“ dio koji se kreće u *crescendu* iz *piano* dinamike. Mjera je nestabilna. Zimmer kombinira tročetvrtinsku i dvočetvrtinsku mjeru te na kraju četveročetvrtinsku. Pojavljuje se pedalni bas na tonu D u ritmovima dviju osminka, dvije šesnaestinke i osminka i obrnuto (ta-te, ta-fa-te i ta-te-fe), koji također kombinira i izmjenjuje. No pedalni bas nakon nekoliko taktova sekvencira za kvartu više u G i do kraja ovog segmenta, ta dva pedalna tona (D i G) se još jednom izmjenjuju. Zimmer u skladbi koristi paralelne sekstakorde (Slika 5.) koji se kreću kromatski silazno i uzlazno (AS-G-FIS-G-AS) i na početku sekvenciraju za kvartu više (CIS-H-B-H-CIS) kao i pedalni bas.

4.15. *Am I Not Merciful?* (Nisam li milosrdan?)

Stražari vode dvojicu vojnika na carevo ispitivanje. Commodus pretpostavlja da su oni znali za Maximusov bijeg nakon smrti starog cara Marka Aurelija i želi ih kazniti smrću (01:49:40"). Quintus, novi general tvrdi da vojnici nisu znali i zauzima se za njih. Međutim, car svejedno naređuje pripremu za paljbu strijela, ali traži Quintusa da zadaje naredbu paljbe. Quintus posluša cara, zadaje naredbu i dvojica odanih vojnika umiru.

Vojnici napadaju gladijatorske odaje zato što je Commodus saznao da Maximus planira pobjeći. Ubijaju Proxima, Cicerona i neke od gladijatora. Uspjeli su uhvatiti Maximusa i smještaju ga u tamnicu. Senator dolazi obavijestiti cara da su izvršili njegove naredbe (02:29:06"). Slijedi Commodusov monolog:

„A što je s mojim nećakom, a što s njegovom majkom? Hoće li oni dijeliti sudbinu njenog ljubavnika (Maximusa) ili trebam biti milostiv? Commodus Milostivi. Lucius će sada ostati sa mnom i ako me njegova majka samo pogleda na način koji mi se ne sviđa, on će umrijeti. Ako se ona odluči biti plemenita i oduzeti si život, on će umrijeti. Što se tebe tiče (gledajući Lucillu), voljet ćeš me kao što sam ja volio tebe. Osigurat ćeš mi nasljednika čiste krvi tako da Commodus i njegovo potomstvo vladaju tisuću godina. Nisam li milosrdan? (Približava se njezinom licu i pokušava je poljubiti, ali Lucilla se okreće. Commodus je zgrabi za čeljust i okrene njeno lice prema sebi vrišteći) Nisam li milosrdan?“⁵⁵

Prije zadnjeg dvoboja s Commodusom, Quintus dolazi do Maximusa koji je okovan lancima i izjašnjava se kako je on poslušan vojnik. Daje mu do znanja da mu neće uskakati u pomoć makar su bili prijatelji. Nakon Quintusa prilazi mu Commodus koji ga nakon kratkog razgovora zagrli i jednim žestokim udarcem ubada bodežom. Potom naredi Quintusu neka mu stavi oklop da sakrije ranu. Car je sabotirao Maximusa da bi imao prednost u borbi.

Dolazi do promjene scene. Gomila kliče Maximusovo ime. Otvaraju se ulazna vrata u arenu, dizalo se diže, a Commodus i umirući Maximus stoje okruženi osobnom gardom vojnog zapovjednika. Garda se posloži u krug. Maximus uzima šaku zemlje i protrlja ju za sreću. Poseže za svojim mačem, ali Quintus ga baci u stranu izvan dosega. Bolno se pomiče do mača, odmah zamahuje prema Commodusu i počinju se boriti.

⁵⁵ [https://sfy.ru/transcript/gladiator ts](https://sfy.ru/transcript/gladiator_ts) Pristup: 16. 8. 2022.

Naziv „Am I Not Merciful?“ proizlazi iz Commodusovog monologa. Skladba počinje instrumentima dubokog registra i kod svaka dva takta im se priključuje još instrumenata s novim glasom. Tonalitet je d-mol i slog je polifoni. Melodija kulminira od tona D do tona f³ koji se pojavljuje u violinama i *forte* dinamici. Na vrhuncu im se pridružuju timpani, zvona i trube. Nakon *decrescenda* i smirenja blok flauta i viole sviraju temu iz skladbe „Progeny“ bez pratećih instrumenata. Nakon završetka teme nastupi smanjeni septakord koji zapjeva zbor i odsviraju instrumenti dubljeg registra. Iz smanjenog septakorda dinamika postaje sve glasnija, a melodijska linija također eskalira prema višim tonovima. Tada nastupe činele, zvona, trube i snažni motiv u tubama. Do kraja skladbe proteže se silazna izmjenična mala sekunda, a završi se u dubljem registru kao što se i počelo.

4.16. *Elysium* (Raj)

Iako je Maximus ranjen, uspijeva posjeći carevu ruku zbog čega ovaj ispusti svoj mač. Tada Maximus doživljava viziju zagrobnog života i ispušta svoj mač. Commodus traži Quintusa za njegovo oružje, no Quintus ne pristaje. Tada poseže za skrivenim bodežom i počinje napadati Maximusa dok se on nenaoružan obrani. Hvata Commodusovu ruku u kojoj drži bodež te ga okrene i zabode u njegovo grlo. Commodus pada na zemlju. Borba je gotova, ali Maximusu se prikazuje vizija rajskih vrata, što i sam naslov skladbe govori (02:39:00"). Priviđaju mu se njegova polja, puteljak omeđen čempresima gdje ga čekaju njegova žena i sin.

Skladbu izvodi ženski vokal dok ga žičani instrumenti prate s duljim notnim vrijednostima. Tekst se sastoji od slogova bez specifičnog značenja. Mirnog je karaktera, a dinamika se kreće u *pianu* i *pianissimu*.

4.17. *Honor Him* (U njegovu čast)

Maximus dolazi k svijesti. Posljednjim snagama zapovijeda slobodu prisiljenim gladijatorima i vraća vlast senatu. Pada na zemlju i umire (02:41:50"). Lucilla se obraća svima u areni i kaže neka mu odaju čast. Senator doziva ljude da mu pomognu nositi pokojnog Maximusa.

Naslov „Honor Him“ proizlazi iz Lucillinog identičnog citata u filmu. U skladbi se pojavljuje tema iz „Earth“, ali uz pratnju orkestra. Dok gudači iznose pratnju, melodiju prvo izvode rog i harfa u *piano*. Prilikom ponavljanja pridružuju im se trube i zvona u *mezzoforte* dinamici.

4.18. *Now We Are Free* (Sada smo slobodni)

Finalna skladba u filmu prati Jubu koji zakopava Maximusove figurice žene i sina kojima se molio (02:43:20"). Nakon što je pokopao figurice, izgovara: „Sada smo slobodni. Vidjeti ćemo se opet, ali ne još. Ne još“. Zadnja scena u filmu prikazuje prazni Kolosej i cijeli Rim u sutonu.

U skladbi, ženski glas vodi glavnu glazbenu misao. Prateći udaraljkaški instrumenti izvode ritam ta-fa-te-fe, dok gudački instrumenti izvode dulje notne vrijednosti. Skladba počinje s *crescendom*, a završi u već pretpostavljenom *decrescendu*. Glavna melodijska linija je upečatljiva zbog oktavnog prijeloma (Slika 6.).

Slika 6: Melodijska linija iz refrena skladbe „Now We Are Free“

Tekst skladbe (Slika 7.) sastavila je Lisa Gerrard s ciljem da slogovi zvuče kao neki nepoznati drevni jezik, bez direktne asocijacije na specifične stare jezike.

Anol shalom
Anol sheh lay konnud de ne
um {shaddai}
Flavum
Nom de leesh
Ham de nam um das
La um de
Flavne...

We de ze zu bu
We de sooo a ru
Un va-a pesh a lay
Un vi-i bee
Un da la pech ni sa
(Aaahh)

Un di-i lay na day
Un ma la pech a nay
mee di nu ku

(brži tempo x4)
La la da pa da le na da na
Ve va da pa da le na la
dumda

Anol shalom
Anol sheh ley kon-nud de
ne um.
Flavum.
Flavum.

M-ai shondol-lee
Flavu... {Live on...}
Lof flesh lay
Nof ne
Nom de lis
Ham de num um dass
La um de
Flavne..
Flay
Shom de nomm
Ma-lun des
Dwondi.
Dwwoondi
Alas sharum du koos
Shaley koot-tum.

Slika 7: Tekst skladbe „Now We Are Free“, https://sfy.ru/transcript/gladiator_ts

(Pristup: 16. 8. 2022.)

5. PRIMJENA *SOUNDTRACKA* U NASTAVNOJ PRAKSI

Soundtrack se sastoji od mnogo materijala koji se mogu iskoristiti u nastavi Glazbene kulture ili umjetnosti te u glazbenoj školi na različitim predmetima u različitim oblicima. Iz skladbi se može izdvojiti glavna melodijska linija te se može iskoristiti kao melodijsko-ritamski primjer u nastavi Solfeggia.

Nastavak rada donosi ideje i zadatke vezane uz skladbe „Earth“ i „Now We Are Free“ koji su primjereni za glazbene škole, ali i to kako iskoristiti cjeloviti album u nastavi u općeobrazovnim školama u obliku suradničke nastave te prema sinkronijskom i dijakronijskom načinu rada.

5.1. Primjena u glazbenim školama

U drugom razredu osnovne glazbene škole ili prvom pripremnom razredu u nastavi Solfeggia glavna melodijska linija iz prvog dijela skladbe „Earth“ (Slika 8.) može se iskoristiti u sklopu vježbanja punktiranog ritma. Zadatak je u obliku melodijsko-ritamskog primjera namijenjen slušnom prepoznavanju i pjevanju. Nakon dovršenog zadatka može se zadati sljedeći zadatak za vježbu: transkribiranje melodije u violinskom ključu za oktavu više ili pak u basovskom ključu za oktavu niže i u prvotnom zapisu primjera.

Slika 8: Prvi dio melodijske linije iz skladbe „Earth“

Melodijska linija iz drugog dijela skladbe „Earth“ (Slika 9.) može se primijeniti kao isti zadatak iz prethodnog primjera u okviru učenja punktiranog ritma u nastavi Solfeggia. Primjer je namijenjen za prvi pripremni razred glazbene škole.

Slika 9: Drugi dio melodijske linije iz skladbe „Earth“

Cjelovita glavna melodijska linija iz skladbe „Earth“ (Slika 10.) može se iskoristiti u nastavi Solfeggia u šestom razredu osnovne glazbene škole ili u prvom razredu srednje glazbene škole kao melodijsko-ritamski primjer s modulacijama.

Slika 10: Glavna melodijska linija iz skladbe „Earth“

Melodijska linija zadnjeg dijela skladbe „Earth“, koja je ujedno i tema iz skladbe „Now We Are Free“ (Slika 11.), može se iskoristiti kao melodijsko-ritamski primjer u drugom ili trećem razredu osnovne glazbene škole, prvom pripremnom razredu ili prvom razredu srednje glazbene škole na kojem bi učenici vježbali pisanje pomoćnih crta.

Slika 11: Melodijska linija zadnjeg dijela skladbe „Earth“

U sklopu učenja ritamskih kombinacija u četverodobnoj mjeri, melodijska linija iz refrena skladbe „Now We Are Free“ (Slika 6.) upotrebljiva je u petom razredu osnovne škole u nastavi Solfeggia kao melodijsko-ritamski zadatak.

Slika 6: Melodijska linija iz refrena skladbe „Now We Are Free“

Klavirska verzija skladbe „Now We Are Free“ (Prilog 1) može se upotrijebiti u srednjoj glazbenoj školi u nastavi Glazbenih oblika ili Harmonije principom analize njenog oblika ili harmonijske analize.

Basovska dionica iz klavirske verzije skladbe „Now We Are Free“ (Prilog 2) može poslužiti kao podloga za improvizaciju u nastavi Harmonije na klaviru ili na dodatnoj nastavi.

5.2. Primjena u općeobrazovnim školama

Album je iskoristiv pri obradi nastavne jedinice „Obrada glazbenih instrumenata“ ili „Ponavljjanje glazbenih instrumenata“ u sedmom razredu osnovne škole u nastavi Glazbene kulture. Nakon što učenici nauče grupe i vrste instrumenata, može se raspravljati i pričati o njihovom izgledu, načinu sviranja i bojama. Zadatak bi bio slušati i raspoznati različite instrumentalne sastave te ih potom usporediti. Iz albuma se mogu izdvojiti skladbe:

- „Patricide“ koju izvodi gudački ansambl;
- „Earth“, gdje su vodeće dionice duduk, truba i violončelo, a prateće blok flauta, gitara i harfa;
- „Barbarian Horde“ (od 1:54" do 2:45") koju izvode puhački instrumenti.

Tijekom slušanja bilo bi poželjno da učenici zapažaju i zapisuju instrumente ili instrumentalne sastave koje su čuli. Nakon slušanja bi diskutirali o rješenjima.

Film *Gladijator* može se iskoristiti u nastavi povijesti u petom razredu osnovne škole ili u prvom razredu srednje škole u obliku suradničke nastave s predmetom Glazbena kultura⁵⁶, odnosno umjetnost⁵⁷. Tijekom obrade nastavne jedinice „Rimski svijet“ bilo bi poželjno pogledati cijeli film ili dio filma uz određene zadatke. Iz filma se može naučiti o Rimskom Carstvu i njegovoj vladavini, igrama gladijatora, Koloseju, načinu trgovanja, materijalima kojima su se služili, izgledu odjeće i obuće, vrstama oružja i o hrani i piću koja se tada konzumirala. S druge strane, u nastavi Glazbene kulture ili umjetnosti bi se obrađivala glazba, odnosno *soundtrack* filma. Nastavni satovi još se mogu povezati i s međupredmetnom temom „Građanski odgoj“ pod domenom „demokracija“. Na satu bi se uspoređivali načini vladavine u ono doba Rimskog Carstva (senat, cezar i vojni carevi) te današnji oblik vladavine republike gdje vlast imaju izabrani predstavnici.

Prema sinkronijskom modelu album se također može primijeniti u sklopu nastavne jedinice „Filmska glazba“, čiji cilj bi bio upoznati filmski orkestar, spoznati funkcije glazbe u filmu i povezati scenu s glazbom. Preporuča se pogledati cijeli film ili dio filma, uz prethodno pripremljeni radni list na kojemu će biti navedeni nazivi skladbi i zadaci koji će se zajedno popunjavati tijekom nastave. Raspravljalo bi se o ulozi glazbe kroz gledanje i slušanje. Npr., skladba „Sorrow“ opisuje radnju jer se pojavljuje u sceni u kojoj Maximus tuguje za svojom obitelji. U sceni Commodusa koji dolazi ubiti svog oca prati skladba „Patricide“ gdje se očituje napetost u dinamičkom smislu i vrhunac, glazbeni *forte*, koji predstavlja čin ubojstva i nelagode. „The Wheat“ se pojavljuje u trenutku prizora žitnih polja u filmu.

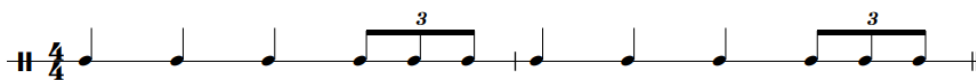
Sljedeći zadatak, stvaranje *soundscapea* može se iskoristiti u bilo kojem razredu. Potrebno je odabrati neku scenu i podijeliti učenike po ulogama u više grupa. Tako bi npr. odabrali scenu u kojoj Commodus, prvi put kao cezar, ulazi u Rim. Učenici će se podijeliti u četiri grupe:

- prva grupa bi predstavljala Commodusa i Lucillu koji bi se kretali laganim hodom i uzvišeno promatrali ljude oko sebe, tj. ostale učenike;

⁵⁶ Ambruš-Kiš R., Bosanac J., Lučić Andrijanić K., Matoš N., Seletković T., Stojaković S. i Šimunović Z. (2020). **Glazbeni krug 5**. Udžbenik Glazbene kulture za 5. razred osnovne škole. Zagreb: Profil Klett. Pristup: 19. 7. 2022.

⁵⁷ Ambruš-Kiš R., Perak Lovričević N. I Šćedrov Lj. (2020). **Glazbeni susreti 1**. Udžbenik Glazbene umjetnosti za prvi razred gimnazije. Zagreb: Profil Klett. Pristup: 19. 7. 2022.

- druga grupa bi bila dio naroda koji se izruguje Commodusu uzvicima: „Bježi Commoduse!“ i „Nikada nećeš biti naš vladar!“;
- treća grupa bi ozvučila narod koji veliča novog cezara uzvikom „Ave, Cezare!“;
- četvrta grupa bi predstavljala bubnjare koji bi po stolu udarali ritam u četveročetvrtinskoj mjeri – ta, ta, ta, ta-te-ti (Slika 12.).

Slika 12: Ritamski obrazac za stvaranje *soundscapea*

Sastavnica „Praćenje uloge vokala u *soundtracku*“ može se uvrstiti pod nastavnu jedinicu „Pjevački glasovi“ u petom razredu osnovne općeobrazovne škole⁵⁸ i u prvom razredu gimnazije⁵⁹. U albumu se pojavljuje ženski pjevački glas koji izводи Lisa Gerrad. Glas ima višestruke funkcije: ulogu glavnog vokala u skladbi „Now We Are Free“, stvaranje ugođaja kao uloga vokala u skladbi „Sorrow“ i ulogu vokala u obliku imitacije instrumenta u skladbi „Reunion“. Uz obradu glavnih pjevačkih glasova možemo spomenuti i prateće vokale, odnosno *back (backing) vocal*. Učenici bi pažljivo slušali spomenute primjere, a nakon slušanja bi odgovarali na sljedeća pitanja: koji pjevački glas se pojavio u skladbi, pjeva li taj glas određeni tekst ili pjeva bez teksta, na što podsjeća pjevanje u skladbi „Reunion“ - na koji instrument, kakav je ugođaj u skladbi „Sorrow“, na koji način se postigla žalost o kojoj nam i samo ime skladbe govori, je li vokalistica jednako bitna kao i ostali instrumenti, bi li skladba bila ista bez vokalistice.

Nakon toga može se osmisлити igra na određenu skladbu koja će imati glavne i prateće vokale pa će učenicima biti zadatak raspoznati ih.

⁵⁸ Ambruš-Kiš R., Bosanac J., Lučić Andrijanić K., Matoš N., Seletković T., Stojaković S. i Šimunović Z. (2020). **Glazbeni krug 5**. Udžbenik Glazbene kulture za 5. razred osnovne škole. Zagreb: Profil Klett. Pristup: 19. 7. 2022.

⁵⁹ Ambruš-Kiš R., Perak Lovričević N. I Šćedrov Lj. (2020). **Glazbeni susreti 1**. Udžbenik Glazbene umjetnosti za prvi razred gimnazije. Zagreb: Profil Klett. Pristup: 19. 7. 2022.

6. ZAKLJUČAK

Cilj ovoga rada bio je analizirati album filmske glazbe te ga povezati s filmskom radnjom, što će doprinijeti daljnjem istraživanju filmske i glazbene umjetnosti. Također, analiza *soundtrack*a i radnje popraćeni su primjenom u odgojno-obrazovnom procesu te rezultiraju s nekoliko osmišljenih glazbenih primjera i zadataka za glazbene pedagoge. Fokus i proces razmišljanja tijekom pisanja usmjeren je prema važnosti filmske glazbe i želji za uočavanjem istog među ostalim glazbenim pedagozima. Produbljeno je i znanje o filmskoj glazbi koja je nažalost nedovoljno istraživana na području Hrvatske. Promatrajući nastavni plan i program Glazbene kulture, Glazbene umjetnosti i nastave u glazbenim školama primijećeno je da je filmska vrsta glazbe iznimno malo uključena u nastavni proces.

U radu je izložena biografija skladatelja Hansa Zimmera te su opisani njegovi skladbeni postupci iz *soundtrack*a. Uz skladateljev način komponiranja spomenute su i sastavnice albuma *Gladijator*, a istaknuti su dirigent i izvođači. Spomenuti su glumci, njihove uloge, filmska režija i produkcija. Rad je detaljnije analizirao radnju i glazbu iz filma gdje se kod raščlanjivanja pojedinačnih skladbi ističu glazbene teme i motivi, dok analiza radnje donosi tijek događaja u filmu koji prati određena skladba. Spominje se simbolika skladateljskih postupaka tipična za filmsku glazbu koja može biti vrlo zanimljiva.

Filmska glazba je doista važna te nema dovoljno stručne hrvatske literature koja se bavi ovom temom. Također bi nastavni planovi i programi trebali biti otvoreniji i ravnopravniji prema svim glazbenim vrstama s naglaskom na poučavanju izvan izgrađenih okvira.

7. BIBLIOGRAFIJA

Ambruš-Kiš R., Bosanac J., Lučić Andrijanić K., Matoš N., Seletković T., Stojaković S., Šimunović Z. (2020). **Glazbeni krug 5**. Udžbenik Glazbene kulture za 5. razred osnovne škole. Zagreb: Profil Klett

Ambruš-Kiš R., Perak Lovričević N., Ščedrov Lj. (2020). **Glazbeni susreti 1**. Udžbenik Glazbene umjetnosti za prvi razred gimnazije. Zagreb: Profil Klett

Budojević, A. (2019). *Filmska glazba u nastavi Glazbene kulture*, diplomski rad, Učiteljski fakultet, Zagreb

Dobrota S., Reić Ercegovac I. (2016). **Zašto volimo ono što slušamo: Glazbeno-pedagoški i psihologijski aspekti glazbenih preferencija**. Split: Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu

Hrvatski nacionalni i obrazovni standard (2005). **Nastavni plan i program za osnovnu školu**. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa

Kurikulum za nastavni predmet Glazbena kultura za osnovne škole i Glazbena umjetnost za gimnazije (2019). Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja

Matoš, N. (2018). *Kurikulumski pristup oblikovanju profesionalnoga osnovnoga glazbenog obrazovanja*, doktorska disertacija, Filozofski fakultet, Zagreb

Mikić, K. (2001). **Film u nastavi medijske kulture**. Zagreb: Educa

MZO (2019). **Kurikulum nastavnog predmeta Glazbena kultura za osnovne škole i Glazbena umjetnost za gimnazije**. Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja

MZOŠ (2010). **Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te općeobvezno i srednjoškolsko obrazovanje**. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa

MZOŠ i HDGPP (2006). **Nastavni planovi i programi predškolskog i osnovnog obrazovanja za glazbene i plesne škole**. Zagreb: Hrvatsko društvo glazbenih i plesnih pedagoga

MZOŠ i HDGPP (2008). **Nastavni planovi i programi za srednje glazbene i plesne škole**. Zagreb: Hrvatsko društvo glazbenih i plesnih pedagoga

Paulus, I. (2012). **Teorija filmske glazbe kroz teoriju filmskog zvuka**. Zagreb: Hrvatski filmski savez

Roulston, K. (2006). Qualitative investigation of young children's music preferences. *International Journal of Education & the Arts*, 7 (9). Preuzeto s https://www.researchgate.net/publication/242183287_Qualitative_Investigation_of_Young_Children's_Music_Preferences. (Pristup: 1. 9. 2022.)

Rozman, A. (2014). *Soundtrack Analysis of thematic material Gladiator (2000)*, diplomski rad, Berklee College of Music, Valencija

MREŽNI IZVORI:

<https://www.allmusic.com/artist/lyndhurst-orchestra-mn0002320718/biography> (Pristup: 23. 6. 2022.)

<http://www.musicweb-international.com/Film/Zimmer.html> (Pristup: 28. 6. 2022.)

<https://www.allmusic.com/artist/lisa-gerrard-mn0000295285/biography> (Pristup: 10. 7. 2022.)

<https://www.discogs.com/release/951276-Hans-Zimmer-And-Lisa-Gerrard-Gladiator-Music-From-The-Motion-Picture> (Pristup: 10. 7. 2022.)

https://sfy.ru/transcript/gladiator_ts (Pristup: 19. 7. 2022.)

<https://www.allmusic.com/artist/jeff-rona-mn0000188857/credits?1658224787077> (Pristup: 19. 7. 2022.)

<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=19605> (Pristup: 18. 8. 2022.)

<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=13000> (Pristup: 19. 8. 2022.)

<https://www.rottentomatoes.com/> (Pristup: 31. 8. 2022.)

<https://www.britannica.com/topic/Gladiator-film-by-Scott> (Pristup: 31. 8. 2022.)

https://www.imdb.com/title/tt0172495/fullcredits?ref_=tt_ov_st_sm (Pristup: 31. 8. 2022.)

https://gladiator.fandom.com/wiki/Gladiator_Wiki (Pristup: 31. 8. 2022.)

<https://www.lisagerrard.com/about-lisa> (Pristup: 9. 9. 2022.)

https://www.imdb.com/name/nm0314713/?ref=nm_sr_srsq_1#composer (Pristup: 9. 9. 2022.)

<http://hollywoodinvienna.com/en/people/klaus-badelt> (Pristup: 9. 9. 2022.)

http://mzos.hr/datoteke/Nacionalni_okvirni_kurikulum.pdf (Pristup: 31. 8. 2022.)

https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_151.html (Pristup: 31. 8. 2022.)

https://skolazazivot.hr/wp-content/uploads/2020/06/GKGU_kurikulum.pdf (Pristup: 31. 8. 2022.)

<https://skolazazivot.hr/> (Pristup: 31. 8. 2022.)

https://www.youtube.com/watch?v=dNy-li46rTM&list=OLAK5uy_nJyRUgivXJk6-Sm4seo0TVFaWvCA6WGI0&ab_channel=LisaGerrard-Topic (Pristup: 27. 8. 2022.)

8. PRILOZI

Prilog 1: Klavirska verzija skladbe „Now We Are Free“

Now We Are Free

Written by
Hans Zimmer, Lisa Gerrard
and Klaus Badelt

Moderately fast

Chords: A, E/B, A/C#, D, A/E, E, F#m7, E/G#, A, Esus4/B, A/C#, Dsus2

Copyright © 2000 SKG Songs (ASCAP), Beggars Banquet Music (PRS), MVEG Music Publishing, Inc. (ASCAP)
and Universal - Songs Of PolyGram International, Inc. (ASCAP)
Worldwide Rights for SKG Songs, Beggars Banquet Music and MVEG Music Publishing, Inc. Administered by Cherry Lane Music Publishing Company, Inc.
International Copyright Secured All Rights Reserved

Esus4/B A/C# D5 A/E

Esus4 F#m E/G# A

Esus4/B A/C# D5 A/E

E D/F# E/G# F#m

First system of musical notation. Chords: F#m, A/E, Bm/D.

Second system of musical notation. Chords: E, F#m.

Third system of musical notation. Chords: E, D.

Fourth system of musical notation. Chords: Bm, A/C#, E.

Fifth system of musical notation. Chords: C#m, F#m (first ending).

2. F#m A5

A5 A5/B A5/C#

A5/D A5/E E5

A5/F# 1. E/G# 2. E/G#

N.C. Freely A5 A5/B A5/C#

Chord progression: D5, A5/E, E5, F#m

Chord progression: E/G#, A5, A5/B, A/C#

Chord progression: D5, A5/E, E5, F#m

Chord progression: E/G#, A5, A5/B, A/C#

Chord progression: D5, A5/E, E5, F#m

First system of musical notation. Treble clef, key signature of two sharps (F# and C#). Chord symbols above the staff: E/G# (first measure), A5 (second measure), A5/B (third measure), A/C# (fourth measure). The melody in the treble clef features eighth and quarter notes with triplet markings. The bass clef contains whole notes and half notes.

Second system of musical notation. Treble clef, key signature of two sharps. Chord symbols above the staff: D5 (first measure), A5/E (second measure), E5 (third measure), F#m (fourth measure). The melody in the treble clef includes eighth notes and a half note. The bass clef contains whole notes and half notes.

Third system of musical notation. Treble clef, key signature of two sharps. Chord symbols above the staff: E/G# (first measure), A5 (second measure), A5/B (third measure), A/C# (fourth measure). The melody in the treble clef features eighth and quarter notes. The bass clef contains whole notes and half notes.

Fourth system of musical notation. Treble clef, key signature of two sharps. Chord symbols above the staff: D (first measure), A5/E (second measure), E5 (third measure). The melody in the treble clef includes eighth notes and a half note. The bass clef contains whole notes and half notes.

Fifth system of musical notation. Treble clef, key signature of two sharps. Chord symbols above the staff: A5 (third measure). The melody in the treble clef features eighth and quarter notes with triplet markings. The bass clef contains whole notes and half notes. The word "rit." is written below the staff in the third measure.

Prilog 2: Basovska dionica klavirske verzije skladbe „Now We Are Free“

6

11

16

21

26

31

36

41

46

1. 2.